

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ΄.

Συνδρομή ἑτησιακῆ: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πρ. 10. — 41 σελήρια ἀρχαῖαι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκστ. ἔτος καὶ εἶναι ἑτησιακῆ. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

12 Ἰουλίου 1887

ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Τὰ ἀρχαιολογικὰ μουσεῖα ἐσχηματίσθησαν κατὰ μέγαν μέρος καὶ πλουτίζονται καθ' ἑκάστην δι' ἀντικειμένων, τὰ ὅποια οἱ προνοητικοὶ ἡμῶν πρόγονοι ἐφρόντισαν νὰ καταθέσωσιν εἰς τοὺς τάφους τῶν ἐὰν ἔλειπον τὰ ἐξ αὐτῶν εὐρήματα, τὰ μουσεῖα θὰ ἐστεροῦντο χιλιάδων μικρῶν ἀριστουργημάτων κοσμοῦντων σήμερον αὐτά, καὶ ἡ γνώσις τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων θὰ ἦτο πολὺ ἀτελεστέρα. Ἡ ἀρχαιολογία χρεωστῆται πλεῖστα εἰς τοὺς τάφους, πᾶς δὲ ὁ ἐπισκεπτόμενος ἀρχαιολογικὴν τινα συλλογὴν ἐκπλήσσεται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς τάφοις εὑρεθέντων ἀντικειμένων καὶ ἐρωτᾷ — τί τὰ ἤθελον αὐτὰ εἰς τοὺς τάφους;

Ὅσον φυσικὴ εἶναι ἡ ἀπορία αὕτη τόσον καὶ ἡ λύσις αὐτῆς ἀναγκαία εἰς τὸν θέλοντα νὰ μὴ διεξέλθῃ τὰς αἰθούσας συλλογῆς τινοῦ ὅπως ἐπιπολαίως. Καὶ ἡ διατριβὴ αὕτη προτίθεται ἐν μέρει καὶ τοῦτο, νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας» ὅσον τὸ δυνατὸν μᾶλλον καρποφόρον τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἡμετέρων μουσείων. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι οὐδεὶς πρέπει νὰ περιμένη ἐνταῦθα ἀκριβῆ περιγραφὴν μῆτε τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ἠθῶν καὶ ἔθιμων τῶν ἀρχαίων μῆτε τῶν ἐν τοῖς τάφοις εὑρισκομένων ἀντικειμένων· τὰ στενὰ ὅρια τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐπιβάλλουσι ἡμῖν νὰ παραλείψωμεν τὰς πολλὰς λεπτομερείας.

Τὰ τῆς ταφῆς ἔθιμα φυσικῶς δὲν ἦσαν κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς τὰ αὐτὰ, ἀλλ' ὑπέστησαν μεταβολὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς μεταβολὰς, ὡς τὰ κοινωνικὰ ἦθη καὶ αἱ περὶ θανάτου καὶ μελλούσης ζωῆς ἰδέαι τῶν ἀνθρώπων σὺν τῷ χρόνῳ ὑπέστησαν. Ὅσον ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένη ἡ κοινωνία, ὅσον ἀγριώτερα καὶ βρῦχρότερα τὰ ἦθη, τόσον καὶ τὰ κατὰ τὴν ταφὴν ἔθιμα ἀγριώτερα καὶ βρῦχρότερα. Ἀπεναντίας δὲ μεταβάλλονται ταῦτα ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον καὶ ἀνθρωπινώτερον ὅταν καὶ ἡ κοινωνία πολιτισθῇ μᾶλλον καὶ ἐξημερωθῇ. Ἐπίσης δὲ, ὡς ἐν παραδείγματι θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ αἱ ὑλικώτερα ἢ πνευματικώτερα ἰδέαι περὶ μελλούσης

ζωῆς ἐπηρεάζουσι μεγάλως τὰ κατὰ τὴν ταφὴν. Οὐχ ἥτεόν πρέπει ἀμέσως ἐνταῦθα νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι τὰ πρὸς τοὺς νεκροὺς σχετικὰ ἔθιμα, ὡς καὶ τόσα ἄλλα, μεταβάλλουσι μὲν πολλάκις σὺν τῷ χρόνῳ ὅσιν, σπανίως ὅμως ἢ τοῦλάχιστον πολὺ βραδέως ἐκλείπουσιν ὅπως καὶ περιπίπτουσιν εἰς λήθη. Διότι συνηθέστατα τὰ ἀπαντᾷ τις ὑπὸ κάπως διάφορον μορφήν, ἐν ᾧ αἱ ἰδέαι, ἐξ ὧν ἐπήγασαν, πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐγκατελείφθησαν. Ἰδοὺ ἐν παραδείγματι· ἡμεῖς ἀπὸ χιλιάδων ἤδη ἐτῶν δὲν πιστεύομεν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἔχουσιν ἀνάγκην τροφῆς ἢ ποτοῦ, καὶ ὅμως οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἄλλα ἐδώδιμα, τὰ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καθ' ὠρισμένης ἡμέρας ἐπὶ τῶν τάφων τῶν νεκρῶν τιθέμενα, εἶναι δι' αὐτοὺς προωρισμένα, ἂν καὶ καταναλίσκονται σήμερον πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν ἱερέων. Ἐπίσης ὁ ἐπὶ τοῦ τάφου σπενδόμενος οἶνος σπένδεται βεβαίως διὰ τὸν νεκρὸν. Τὰ ἔθιμα ταῦτα εἶναι λείψανα τῆς ἀπομακρυσμένης ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ ἄνθρωποι ἐπίστευον, ὅτι ὁ νεκρὸς καὶ ἐν τῷ τάφῳ ἔχει ἀνάγκην τροφῆς καὶ ποτοῦ, δὲν ἴσχυσαν δὲ μῆτε ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία μῆτε ἡ χριστιανικὴ θρησκεία νὰ ἐξαλείψωσιν αὐτὰ ἐντελῶς.

Ἐποχὴ τοιούτων περιορισμένων περὶ θανάτου καὶ μελλούσης ζωῆς ἰδεῶν ἦτο καὶ ἡ τοῦ Ὀμήρου· ἀλλ' ὁ Ὀμηρὸς ἴσταται εἰς τὸ μεταίχμιον δύο ἐποχῶν, τῆς ἀρχαιότερας, πολὺ ὑλικωτέρας, καὶ τῆς μόλις ὑποφωσκούσης νεωτέρας, ἣτις ἐμελλε νὰ διδάξῃ θεωρίας ὑψηλοτέρας καὶ φιλοσοφικωτέρας περὶ μελλούσης ζωῆς. Διὰ τοῦτο αἱ περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἰδέαι τοῦ Ὀμήρου εἶναι συγκεχυμέναι καὶ ἐνίοτε ἀντιφάσκουσιν ἢ μίαν πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐν συνόλῳ ὅμως καὶ αὐτοῦ αἱ περὶ μελλούσης ζωῆς ἰδέαι εἶναι ἀρκούντως ὑλικαί, ἀφοῦ εἰς πολὺ ὑστερωτέρους ἀκόμη χρόνους (τὸν πέμπτον πρὸ Χρ. αἰῶνα) ἐπίστευον οἱ Ἕλληνας, ὅτι οἱ δίκαιοι, ἰδίως ὅμως οἱ εἰς τὰ Ἐλευσίνα μυστήρια μεμνημένοι ἀπελάμβανον ἐν τοῖς Ἑλευσίοις πεδίοις παν ὅ,τι περίπου καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου δύναται τις ν' ἀπολαύσῃ, μὴδὲ τοῦ ἔρωτος ἐξαιρουμένου. Ἀφοῦ δὲ τοιαῦτα ἐπρέσβευον οἱ σύγχρονοι τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Πινδάρου, τί ἄρα γε νὰ ἐπίστευον οἱ πολὺ καὶ αὐτῶν καὶ τοῦ Ὀμήρου ἀρχαιότεροι ἄνθρωποι, οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι ὧν τοὺς τάφους εὑρίσκομεν ἐν Μυκῆναις

καὶ ἀλλαγῆς; Τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίζῃ σαφῶς· πρέπει ὅμως νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὐτοὶ εἶμι μικροτέρων ἐπίστευον τὴν διαφορὰν τῆς παρούσης ἀπὸ τῆς μελλούσης ζωῆς. Διὰ τοῦτο δὲν ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς ἐξηπλωμένους, ὅπως ἡμεῖς σήμερον καὶ ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐπρακτοῦν, ἀλλὰ συχνὰ τοῦλάχιστον *καθημένους*. Τοῦτο παρετηρήθη ἐν ἀρχαιοτάτοις τάφοις τῶν Μυκηναίων, τοῦ Ναυπλίου, τῆς Ἐλευσίως καὶ τῶν Κυκλάδων· ὁ νεκρὸς ἐκάθητο ἐν τῷ τάφῳ ὡς καὶ ἐν τῷ δωματίῳ του. Διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον ἔθετον παρὰ τὸν νεκρὸν καὶ διάφορα ἀντικείμενα τῆς κοινῆς χρήσεως, ἀγγεῖα, ὅπλα κ.τ.τ. ἢ κοσμηματα. Ὅτι δὲ οἱ ἐπιζῶντες δὲν ἦσαν πολλάκις διόλου φειδῶλοι εἰς τὴν κατάθεσιν τοιούτων πραγμάτων παρὰ τῷ ἀποθανόντι συγγενεῖ ἢ φίλῳ, ἀποδεικνύουσιν οἱ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηναίων ἀνακαλυφθέντες ἐξ τάφοι, τὸν πλοῦτον τῶν ὁποίων θαυμάζουσι πάντες οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸ ἐν τῷ πολυτεχνεῖῳ Μουσεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Τῶν ἐξ αὐτῶν τάφων τὰ εὐρήματα, πληροῦντα σχεδὸν μόνον ὀλόκληρον τὴν εὐρείαν αἴθουσαν τὴν καλουμένην Μυκηναίαν, συνίστανται εἰς ἀγγεῖα πῆλινα, χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ διαφόρων μεγεθῶν καὶ σχημάτων, εἰς μέγαν ἀριθμὸν ξιφῶν χαλκῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τρία ἢ τέσσαρα εἰσὶ ἀξιοθαύμαστα διὰ τὰ χρυσᾶ ἐπικολλημάτα των, καὶ τρίτον εἰς ἀπειράριθμα διάφορα ἀντικείμενα, πρὸ πάντων χρυσᾶ, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων βεβαίως ἐχρησίμευον ὡς κοσμηματα. Ὅταν ἀνεκαλύφθησαν οἱ τάφοι οὗτοι, ὁ Σλειμάν εἶπεν, ὅτι εἶναι τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἰγίσθου φονευθέντων. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Ἀρχαιολογία δὲν ἔχει τὰ μέσα ν' ἀποδείξῃ ἀληθῆ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον τοῦ κυρίου Σλειμάν. Τοῦτο δὲ μόνον φαίνεται βέβαιον, ὅτι οἱ τάφοι ἦσαν τῷ ὄντι βασιλικοὶ, διότι μόνον βασιλεῖς ἠδύνατο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους νὰ ἦναι τόσο πλούσιοι. Ἀλλὰ καὶ περὶ βασιλέων προκειμένου ἀπορεῖ τις πῶς ἀπεφάσισαν νὰ συνθάψωσι μετὰ τῶν νεκρῶν τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα πολυτελῆ ἀντικείμενα. Τοῦτο ἐξηγεῖται μόνον ἐξ ὅσων εἴπωμεν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ τότε ἄνθρωποι ἐπίστευον τὴν μέλλουσαν ζωὴν πολὺ ὀλίγον διαφέρουσαν τῆς παρούσης. Ὁ νεκρὸς ἔπρεπε νὰ παραλάβῃ μεθ' αὐτοῦ ὄχι μόνον τὰ τῆς καθημερινῆς χρήσεως ἀντικείμενα, ὅπλα, ἀγγεῖα κ.τ.τ. ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἐνταῦθα καθίστα τὴν ζωὴν του εὐδαίμονα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Ὁ πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς, ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ παραγκωνισθῇ εἰς τὸν Ἄδην ὡς ὁ ἔσχατος τῶν ὑπηρετῶν του, ἔπρεπε νὰ φέρῃ μεθ' αὐτοῦ καὶ τὸν πλοῦτον του ἢ τοῦλάχιστον μέρος αὐτοῦ. Ἐπρεπε νὰ φέρῃ μεθ' αὐτοῦ πιθανῶς καὶ ἄλλα

τινὰ πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ὅμως δυστυχῶς ἐξ Ἑλλάδος δὲν ἔχομεν μῆτε γραπτὰς πληροφορίες μῆτε ἐνδείξεις κἄν ἐξ ἀνασκαφῶν. Γινώσκουμεν ὅμως, ὅτι ἄλλοι λαοί, οἱ Σκύθαι π.χ. ὑδάκις ἀπέθνησκε βασιλεὺς τις, ἐπνιγον καὶ ἔθαπτον μετ' αὐτοῦ μίαν τῶν παλλακίδων του, πρὸς τοῦτοις καὶ οἰνοχόον καὶ μάγειρον καὶ ἵπποκόμον καὶ θαλαμηπόλον καὶ ἀγγελιαφόρον καὶ ἵππους· ὥστε αὐτοὶ κατήρχοντο εἰς τὸν Ἄδην παρακολουθούμενοι ὑφ' ὅλης τῆς βασιλικῆς συνοδείας των. Περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐν Ἑλλάδι βασιλέων τοιοῦτό τι, ὡς εἴπομεν, δὲν εἶναι γνωστόν· ἀλλὰ καὶ ὅπως ἀπίθανον δὲν εἶναι. Ὁ Ὀμηρος, ὅστις εἶναι κατὰ τρεῖς περίπου αἰῶνας νεώτερος τῶν Μυκηναίων τάφων, περιγράφων τὴν ταφὴν τοῦ Πατρόκλου λέγει, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἔκαυσε μετ' αὐτοῦ ἐκτὸς πολλῶν βοῶν καὶ προβάτων καὶ τέσσαρας ἵππους, δύο κύνες καὶ δώδεκα Τρώας. Ὁ Ἀχιλλεὺς, λέγουσι τὰ ποιήματα, ἔτρεφεν ἐννέα κύνες, ἐκ τούτων δὲ ἔσφαξε δύο ὡς δῶρα διὰ τὸν φίλον του· δῶρα ἦσαν καὶ οἱ τέσσαρες συσφαγέντες ἵπποι. Περὶ τῶν Τρώων αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεὺς λέγει, ὅτι τοὺς σφάζει, διότι εἶναι θυμωμένους διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου. Δὲν ὑπάρχει ὅμως, νομίζω, ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ὀμηρος περιγράφει ἐνταῦθα ἔθιμον, οὗ ἡ σημασία εἶχεν ἤδη εἰς τὴν ἐποχὴν του ἐντελῶς λησμονηθῆ. Εἰς χρόνους δηλαδὴ ἀρχαιοτέρους τοῦ Ὀμήρου ἔσφαζον τοὺς αἰχμαλώτους οὐχὶ πρὸς ἐκδίκησιν, ἀλλὰ δι' ἄν λόγον ἔσφαζον καὶ τοὺς ἵππους καὶ τοὺς κύνες, ἦτοι διὰ ν' ἀκολουθήσωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ὅπως καὶ ἐκεῖ τῷ ὑπηρετῶσιν. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι εἶχον τοιαῦτας ἰδέας, δὲν βλέπω διατὶ θὰ ἐδυσκολεύοντο νὰ θάπτωσι μετὰ τοῦ νεκροῦ καὶ μίαν τῶν παλλακίδων του, ἀφοῦ μάλιστα καὶ αὐταὶ ἦσαν πάντοτε αἰχμαλώτοι.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο, ἂν ἐπεκράτησέ ποτε ἐν Ἑλλάδι, ἐνωρὶς κατηργήθη, ἀμα ὡς δηλαδὴ τὰ ἦθη ἔγειναν ἡμερώτερα καὶ αἱ περὶ θανάτου ἰδέαι ὀλίγον ὑψηλότεραι. Εἰς τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν συνήθως μόνον κτήνη ἐσφάζοντο ἐπὶ τοῦ νεκροῦ· τὸν θάνατον τῶν δώδεκα Τρώων αὐτὸς ὁ Ὀμηρος θεωρεῖ ἔργον φοβερὸν καὶ ἀσύνηθες, ἀφορμὴν ἔχον τὴν μεγάλην τοῦ Ἀχιλλεὺς λύπην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατρόκλου.

Ἐντελής ὅμως μεταβολὴ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θεωριῶν τῶν ἀρχαίων ἐπῆλθε μετὰ τοὺς ὁμηρικούς χρόνους, καὶ πάλιν οὐχὶ διὰ μίας καὶ ἐξ ἀποκαλύψεως, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ βῆμα πρὸς βῆμα ἀνῆλθον οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ταπεινότερων καὶ ὑλικωτέρων ἰδεῶν εἰς ὑψηλότερας καὶ ἠθικωτέρας. Δὲν δύναμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ἐνταῦθα τὴν βαθμιαίαν ταύτην ἐξέλιξιν καθ' ὅλα τὰ στάδιά τῆς

Ἀρκεῖ ὅμως, ὅτι ὁ Ὀμηρος δὲν γνωρίζει ἐν τῷ Ἄδην διαφορὰν μεταξὺ καλῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων, μεταξὺ δικαίων καὶ ἀδικῶν· δὲν γνωρίζει ἀμοιβὰς διὰ τοὺς πρώτους μὴδὲ ποινὰς διὰ τοὺς ἄλλους. Κατ' αὐτὸν ὁ Ἀχιλλεὺς ἄρχει ἐν τοῖς νεκροῖς ὅπως καὶ ἐπὶ γῆς ἦτο ὁ πρῶτος τῶν ἡρώων· ὁ Ἀγαμέμνων καὶ νεκρὸς ἔχει τὴν συνοδίαν καὶ τοὺς τίτλους του. Ἄλλ' οὐδεὶς χρῆστος ἄνθρωπος τιμᾶται ἐν τῷ Ἄδην μόνον διότι ἦτο χρῆστος. Κατὰ τὸν πέμπτον ὅμως αἰῶνα τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ θεολόγοι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μαρρωθῶσιν ἄλλαι ἰδέαι περὶ μελλούσης ζωῆς, ἰδέαι περὶ δικαστηρίων νεκρῶν, περὶ ἀμοιβῶν τῶν δικαίων καὶ τιμωρίων τῶν ἀδικῶν, περὶ Ἡλυσίων πεδίων καὶ Ταρτάρου, δηλαδὴ παραδείσου καὶ κολάσεως, ἰδέαι τέλος, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ὑλικῆς ἰσχύος.

Ἀνάλογος πρὸς τὰς ἐξευγενισθείσας ταύτας ἰδέαι εἶναι ἀπὸ τοῦδε καὶ ἡ διακόσμησις τῶν τάφων. Τὰ τῷ νεκρῷ διδόμενα ἀντικείμενα δὲν εἶναι προσωρισμένα νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἀλλὰ δίδονται μόνον πρὸς ἀνάμνησιν παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, εἶναι ἀθύσματα, οὐχὶ πράγματα ἀναγκαῖα. Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωμεν εἰς λεπτομερεστέρην περιγραφὴν αὐτῶν, καλὸν εἶναι νὰ προταχθῶσιν ὀλίγα περὶ τινῶν σχετικῶν πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐνταφίωσιν ἔθιμων, ἐξ ὧν ἔλαβον τὴν γένεσιν των καὶ ἰδιά τινα μνημεῖα καὶ παραστάσεις ἐπ' αὐτῶν.

Ἡ σπουδαιότης τῶν πρὸ τῆς ἐνταφίσεως τοῦ νεκροῦ πράξεων ἦτο ἡ πρόθεσις αὐτοῦ, ἠτις ἐγένετο ὅπως περίπου καὶ σήμερον ἀκόμη παρ' ἡμῖν· ἦτοι ἀφοῦ ἔλουον καὶ ἐνέδυσον τὸν νεκρὸν ἐνδύματα συνήθως λευκά, ἔθετον ἔπειτα αὐτὸν ἐπὶ κλίνης τοὺς πόδας ἔχοντα τετραμμένους πρὸς τὴν θύραν· ἐκοσμεῖτο δὲ ἡ τε κλίνη καὶ ὁ νεκρὸς διὰ κλάδων καὶ ἀνθέων καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν του ἔθετον ἐνίοτε καὶ στέφανον ἐκ φύλλων χρυσῶν. Ἄλλοτε πάλιν ἐκάλυπτον διὰ φύλλων χρυσῶν καὶ ὀλόκληρον τὸ στήθος αὐτοῦ· ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἄλλα χρυσᾶ ἢ καὶ ἀργυρᾶ κοσμηματα ἐφόρον οἱ νεκροί, οἱ ἄνδρες δακτυλίους, αἱ γυναῖκες ἐνώτια, ψέλλια καὶ ἀλύσους, οἱ δὲ παῖδες περιπτα. Πρέπει ὅμως νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τὰ χρυσᾶ ταῦτα ἀντικείμενα εἶναι σπανιώτατα εἰς τοὺς τάφους τῶν καλῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος, εὐρίσκονται δὲ πολὺ συχνότερα εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους καὶ εἰς τοὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Μετὰ τὴν κόσμησιν τῆς κλίνης καὶ τοῦ νεκροῦ ἔθετον παρ' αὐτὸν καὶ ληκύθους τινὰς, δηλαδὴ ἀγγεῖα περιέχοντα μῦρα διάφορα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἰδιαίτερος κατασκευα-

ζόμενα. Περὶ τῶν ἀγγείων τούτων θὰ εἴπωμεν πλεότερα κατωτέρω. Τὴν κλίνην περιστοιχίζον ἔπειτα αἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ γυναῖκες καὶ ἤρχιζον τὸν θρῆνον, εἰς ἃν ἀπέδιδον, ὡς φαίνεται, μεγίστην σημασίαν διότι εἰς τὰ τοιαῦτα οἱ Ἕλληνες πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ στωϊκοὶ φιλόσοφοι. Τὸ αἰσθημα τῆς συγγενικῆς ἀγάπης, τὸ αἰσθημα τῆς φιλίας, ἦτο βαθύτατα ἐν αὐτοῖς ἐρριζωμένον, καὶ ὅπως αὐτοὶ ἠσθάνοντο, ἐπεθύμουν νὰ ἐμπνεύσωσι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὅμοια αἰσθήματα ὑπὲρ ἑαυτῶν. Αὐτὸς ὁ Σόλων, ὁ μέγας τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης, εὐχεται νὰ μὴ ἀποθάνῃ ἄκλαυστος, ἀλλὰ νὰ προσενήσῃ ὁ θάνατός του λύπην καὶ στεναγμούς εἰς τοὺς φίλους του. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ὑπάρχει εὐχὴ φιλανθρωποτέρα ταύτης· τὸ ἐναντίον θὰ ἦτο ὑποκριτικὴ ἢ ἐγωισμὸς καὶ περιφρόνησις τῆς ἀγάπης τῶν ἄλλων.

Εἰς τοὺς περὶ τὸν νεκρὸν θρῆνον προσεκάλουσαν πολλάκις καὶ ἄνδρας ἢ γυναῖκας ξένας, ὅπως ψάλωσι τὰ *μοιρολόγια*, ὅπως δηλαδὴ καὶ παρ' ἡμῖν γίνεται. Εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἦτοι εἰς τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν, οἱ θρῆνοι οὗτοι καὶ αἱ ἐνδείξεις τοῦ πένθους ἦσαν πολὺ ζωηρότεροι καὶ, δυνάμεθα εἰπεῖν, βαρβαρώτεροι. Ὁ Ἀχιλλεὺς, ὅταν τῷ ἀνγγέλληται ὁ θάνατος τοῦ φίλου του Πατρόκλου, χύνει κόνιν κατὰ τῆς κεφαλῆς του καὶ τίλλει τὴν κόμην του· αἱ δὲ αἰχμαλώτοι γυναῖκες κτυποῦσι τὰ στήθη των καὶ ἡ Βρισηὶς διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν αἰματῶνει τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στήθος της διὰ τῶν ὀνύχων. Καὶ ἡ διάρκεια τοῦ θρῆνου κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν δὲν ἦτο μικρά. Τὸν Ἐκτορα θρηνοῦσιν οἱ Τρώες ἐννέα ἡμέρας καὶ τὸν θάπτουσι τὴν δεκάτην. Τὸν δὲ Ἀχιλλεῖα κλαίουσιν οἱ Ἕλληνες δεκαεπτὰ ὀλοκλήρους ἡμέρας. Ἡ Θέτις καὶ αἱ Νηρηίδες πᾶσαι ὀλοφύρονται περὶ τὸν νεκρὸν, αἱ δὲ ἐννέα Μοῦσαι ψάλλουσι μοιρολόγια τόσοσιν συγκινητικά, ὥστε οὐδὲ ἓνα Ἀργεῖον θὰ ἔβλεπε ἀδάκρυτον, λέγει ὁ ποιητής.

Εἰς τοὺς ἱστορικοὺς ὅμως χρόνους ἐμετριάσθησαν οἱ θρῆνοι καὶ τὰ πάθη πολὺ, ἀπηγορεύθησαν δὲ καὶ διὰ νόμου αἱ ἀμυχαὶ τῶν προσώπων καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ Σόλων μάλιστα φαίνεται ἀπηγόρευσε καὶ τὰ μοιρολόγια τῶν μισθωτῶν γυναικῶν.

Παραστάσεις τῆς προθέσεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν θρῆνου ἐσώθησαν ἰκαναὶ ἐπὶ ἀγγείων, ἐν δὲ τῷ ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ Μουσείῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀγγείων εὐρίσκονται τέσσαρα τοιαῦτα εὐμεγέθη ἐκτεθειμένα ὑπὸ ὑελίνους κώδωνας ἐπὶ τῶν τραπέζων τῶν παρὰ τὸν τοίχον δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ· ἀριθμοὺς φέρουσιν 6, 84, 613 καὶ 1349, δύναται δὲ τις νὰ τὰ ἀνέυρῃ εὐκόλως,

διότι παρ' ἐκάστῳ ὑπάρχει δελτίον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν πρόθεσις νεκροῦ.

Μετὰ τὴν πρόθεσιν ἔρχεται ἡ ἐνταφίασις. Νεκροταφεῖα οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν σημερινὴν σημασίαν τῆς λέξεως δὲν εἶχον, ἔθαπτον δὲ πανταχοῦ περίξ τῶν πόλεων, ἰδίως ὅμως προετιμῶντο αἱ ἐκατέρωθεν δημοσίων ὁδῶν θέσεις. Ἐν Ἀθήναις π. χ. τὰ καλλίτερα μνημεῖα ἔκειντο παρὰ τὴν Ἰεράν λεγομένην ὁδόν, ἧτις ἦγεν εἰς Ἐλευσίνα, καὶ παρὰ τὴν τῆς Ἀκαδημίας, πρὸ τοῦ Διπύλου δέ, ὅπου συνήρχοντο αἱ δύο αὐταὶ ὁδοί, ἧτοι εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα σώζεται, ὡς γνωστόν, καὶ σήμερον ἀκόμη μέρος ἀρχαίου νεκροταφείου περιέχον πολλά ὠραιότατα μνημεῖα. Ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὁδοῦ εὐρίσκοντο οἱ τάφοι τοῦ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, τοῦ Περικλέους, τοῦ Θρασυβούλου, τοῦ Κόνωνος, τοῦ ῥήτορος Λυκούργου καὶ πάντων τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων Ἀθηναίων, πλὴν τῶν ἐν Μαραθῶνι πεσόντων· διότι αὐτοὶ ἐτάφησαν εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης. Παρὰ δὲ τὴν Ἰεράν ὁδὸν ἔκειντο ἄλλα ἀξιόλογα μνημεῖα. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἶπομεν, ὠρισμένα νεκροταφεῖα δὲν ὑπῆρχον, ἔθαπτον πανταχοῦ, εὐρέθησαν δὲ τάφοι εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους, εἰς τὸ Γουδί, παρὰ τὴν ὁδὸν Φαλήρου καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀκολουθῶν τις τὴν γραμμὴν τῶν τάφων εὐρίσκει τὰ ἴχνη ἀρχαίας λεωφόρου· οὕτω π. χ. ἐν Τανάγρα δύνανται τις νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης εἰς Θήβας ὁδὸν εἰς ἰκανὸν διάστημα, ἔτι δὲ ἀσφαλέστερον ἐν Ἐρετρίᾳ, ἧτις κειμένη μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου ἐπὶ παραλίας μακρᾶς καὶ στενῆς δύο μόνον κυρίας ὁδοὺς εἶχε, τὴν μὲν πρὸς δυσμὰς ἄγουσαν καὶ εἰς Χαλκίδα ἀπολήγουσαν, τὴν δ' ἑτέραν, νοτιοανατολικήν, εἰς Κάρυστον φέρουσαν. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων ὁδῶν λοιπὸν κείνται καὶ οἱ πλεῖστοι τάφοι τῶν Ἐρετριέων. Ἄλλως τὸ ἔθιμον τοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν θάπτειν καταφαίνεται καὶ ἐκ πολλῶν ἐπιταφίων ἐπιγραφῶν, ἐν οἷς ὁ νεκρὸς ὑποτίθεται διαλεγόμενος πρὸς τοὺς ὁδοιπόρους. Μεταξὺ ἄλλων πολλῶν τοιούτων ἀρκεῖ ν' ἀναμνησθῇ τις τὸ περίφημον ἐπιγράμμα ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν τριακοσίων ἐν Θερμοπύλαις πεσόντων Σπαρτιατῶν:

Ὡ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίαις, ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Διότι καὶ αὐτοί, ὡς δηλοῖ τὸ ἐπιγράμμα καὶ ὡς λέγει καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἐτάφησαν παρὰ τὴν ὁδόν.

(*Ἐπεται συνέχεια).

Χρ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἰλ. Βερτέ. — Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια Ἰδε προηγούμενον φύλλον].

Πατὴρ καὶ υἱὸς ἔμενον ὄρθιοι, ἀκροαζόμενοι τὸν φοβερὸν μυκηθμὸν ὅστις ἐβόα ἐξω, οὐδὲν ἔχων τ' ὅμοιον πρὸς τὴν παροδικὴν καὶ ἀνώμαλον βοήν τοῦ ἀνέμου, ἀλλ' ὑπόκωφος, συνεχῆς καὶ πλήρης ψόφων ἐνδεικτικῶν τῆς ἀληθείας. Συγχρόνως δὲ καπνὸς ὁλονὲν πυκνότερος ἐπλήρου τὸν θάλαμον κ' ἐσκότηζε τὴν λάμψιν τῶν φώτων.

— Θεέ μου, ἀνέκραξεν ὁ τραπεζίτης, ὁ πύργος καίεται!

Καὶ ὀρμήσας ἤνοιξε τὴν θύραν, ἀλλὰ στρόβιλος φλογῶν τὸν ἠνάγκασε νὰ τὴν κλείσῃ πάλιν ἀμέσως. Τὸ παρακείμενον δωμάτιον, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς προθάλαμος, ἦτο ἤδη φλεγόμενη κάμινος.

Δὲν ὑπῆρχε δὲ ἄλλη διέξοδος, καὶ ὁ ἀὴρ καθίστατο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν πνιγηρότερος.

Ὁ Ἐκτωρ ἠθέλησε νὰ δράμῃ πρὸς τὸ παράθυρον· ἀλλὰ καίτοι ἀνακτῆσας τὸ λογικόν του, ἐκλονίσθη ἐκ τῆς ὑπισταμένης ἐτι καρηθαρίας του, καὶ ἠναγκάσθη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τινος ἐπιπλου ἵνα μὴ πέσῃ. Ἐσπευσε δὲ ὁ πατὴρ του νὰ σύρῃ τὰ παραπετάσματα καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον. Ἀλλὰ κ' ἐκείθεν ἀνέθορον φλόγες καὶ καπνός, διότι τὸ πῦρ ἀνεδίετο ἀφθονὸν ἀπὸ τοῦ κάτω πατώματος, καὶ τὰ παραθυρόφυλλα ἔκαιον ἤδη ἐξωθεν.

Ὁ Λοβεδύ ἠναγκάσθη νὰ κλείσῃ ἀμέσως τὰ ὑέλωματα, ὧν αἱ ὑελοὶ διερράγησαν μετ' ὀλίγον ἐν πενθίμῳ πατάγῳ.

— Ἀλλ' ἐδῶ εἶνε κόλασις! ἐφώνει φοβερὰ βλασφημιῶν καὶ τρέχων ἐνθεν ἀκείθεν. Ἐχάθημεν!

Ὁ Ἐκτωρ μετέβαινε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐπιπλου εἰς ἐπιπλον· διαβαίνων δὲ πρὸ τῆς Φακινέτας, ἤγειρε τὴν χεῖρά του:

— Κακοῦργε! εἶπε· ἔπρεπε νὰ...

Ἡ παράφρων ἐξέφυγε διὰ ταχέως ἄλματος, καὶ ἀνέλαβε τὸ παιδίον, ὅπερ, ἀφυπνισθὲν ἤδη ὑπὸ τῆς δυσπνοίας καὶ τῆς θερμότητος, ἔβαλλεν ἀλγεινὰς οἰμωγὰς.

— Ἄκουσε, κύριε Ἐκτωρ, εἶπε διὰ τῆς φρικώδους αὐτῆς ἀπαθείας, συλλογίσου μόνον διὰ τὴν ψυχὴν σου! Ἡ δουλειὰ πάγει γρήγορα, βλέπω, ... γρηγορότερα παρ' ὅτι ἔλεγα, ... ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνέμου. Πάρε τὸ λοιπὸν ἀπόφασιν κανεὶς δὲν θὰ γλυτώσῃ! Δὲν ἦτον ἄλλος τρόπος νὰ φιλιώσωμεν μὲ τὸν Θεόν! Ὅλο τὸ σπῆτι καίει ἀπὸ παντοῦ. ... Εἶχα πολλὰ κανναβόξυλα. ... καὶ θὰ μείνωμεν ὅλοι ἐδῶ. ... ὅλοι, ὅλοι... ἡ φωτιά τὰ καθαρίζει ὅλα.

Ἀληθῶς δὲ τὴν προηγούμενην ἐσπέραν ἡ Φακινέτα εἶχε παρασκευάσει μετὰ καταχθονίας τέχνης ἐστίας πυρὸς καθ' ὅλους τοὺς ὀρόφους, καθ' ὅλους τοὺς θαλάμους. Εἶχε δὲ ἰδίως ἐπισωρεύσει τὰ ἀναφλέξιμα κέντρα περὶ τὸ δωμάτιον, ὅπου εὐρίσκοντο πατὴρ καὶ υἱός, καὶ ὅπου ἐσκόπει καὶ αὐτὴ νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ παιδίου ἐν ὄρα εὐθέτω. Οὐδὲν εἶχε παραμεληθῆ πρὸς παραγωγὴν ταχέως καὶ φοβεροῦ ἀποτελέσματος, πρὸς καταστροφὴν παντὸς μέσου σωτηρίας τῶν θυμάτων. Πάντα τῆς οἰκίας τὰ μέρη, ἀπὸ τῶν ὑπογείων μέχρι τῆς στέγης, ἔκαιον συγχρόνως, καὶ ἐκ πάσης ὀπῆς ἐξήρχοντο φλόγες καὶ καπνός.

Ὁ Κ. Λοβεδύ, πελιδνός — καὶ τοὶ κηλίδες ἐρυθραὶ ἤρχιζον στίζουσαι τὴν μορφήν του — ὄρθιον ἔχων τὴν κόμην καὶ πεπλανημένον τὸ βλέμμα, περιστρέφετο ἐν τῷ δωμάτιῳ ὡς ἄγριον θηρίον ἐντὸς στενοῦ κλωβοῦ. Οὐδένα ἐμαρτύρει οἶκτον περὶ τοὺς συμπάσχοντας, οὐδὲ τοὺς ἐσυλλογίζετο κἄν, καὶ τοὶ ἐκ διαφόρων λόγων ἔπρεπε νὰ τῷ ἦνε προσφιλεῖς.

— Τί νὰ κάμω; τί νὰ κάμω; ἐψιθύριζε διὰ συρίζουσας φωνῆς· δὲν θέλω ν' ἀποθάνω... θέλω νὰ ἀνορθώσω τὴν περιουσίαν μου... Δὲν θέλω ν' ἀποθάνω!

Ἐδοκίμασε καὶ πάλιν ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον, ἀλλ' ἀπέσυρε ταχέως τὰς χεῖρας, διότι ἔκαιε καὶ τὰ αἰθῆρά του ἦσαν πορφυρᾶ ἐκ τοῦ πυρός. Ἐδραμε πάλιν πρὸς τὴν θύραν καὶ τὴν ἠνοῖξεν, ἀλλ' αἱ φλόγες εἰσώρμησαν εἰς τὸ δωμάτιον.

Ἐν τούτοις μετὰ στιγμιαίαν ἐξέτασιν ἐνόμισεν ὁ Λοβεδύ, ὅτι παρετήρησεν ἀδραβῆ τινα θέσιν, ἧς εἶχον ἐτι φρεσθῆ αἱ φλόγες, πρὸς τὸ μέρος τῆς κλιμακῆς.

Πλησιάζας δὲ εἰς τὴν παράφροναν, — Τερέξ, ἠρώτησε μετ' ἐπιπλάστου προσηναίας, νομίζεις ὅτι ἔφθασεν ἡ φωτιά ἕως τὴν κλιμακᾶ;

— Δὲν ξέρω, ἀπήντησεν ἡσύχως ἡ Φακινέτα, ἧτις ἐνανούριζεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὸ ἠμίπνικτον παιδίον. Ἐγὼ 'ς τὴν σκάλα ἔβαλα τὴν περισσοτέρα μου προσοχή... Ἐχει χονδρὰ σκηνίδια, ποῦ θὰ καοῦν δύσκολα.

— Αἶ, τότε ἔχω ἐλπίδα νὰ σωθῶ, ἐφώνησεν ὁ Λοβεδύ.

— Δὲν τὸ πιστεύω... θὰ εἶνε καμμένο τὸ πάτωμα.

— Ἀδιάφορον! δὲν θέλω ἐγὼ ν' ἀποθάνω!

Ἀλλ' αἱ φλόγες τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ.

— Πατέρα! ἐφώνησεν ὁ Ἐκτωρ, ὅστις καὶ αὐτὸς περιέτρεχε τὸ δωμάτιον, θὰ πέσῃς μόνος σου εἰς τὸν κίνδυνον!

— Ἦσυχία! ἀπήντησεν ἀποτόμως ὁ Λοβε-

δύ. Καθίνας διὰ τὸν ἑαυτὸν του... Ἄν θέλῃς, μείνε! Ἐγὼ θὰ δοκιμάσω τὴν τύχην μου!

Κ' ἐδίσταζεν ἀκόμη. Τέλος καταληφθεὶς ἐξ ἰλιγγιάσεως, ὤρμησεν εἰς μέσον τῶν φλογῶν.

Ἀλλὰ μόλις προῦχώρησεν ὀλίγα βήματα, καὶ τὸ ἔδαφος, διάβρωτον ἤδη πολλαχοῦ ὑπὸ τοῦ πυρός, κατεκρημνίσθη μετ' ἀπαισίου πατάγου, ἀναδίδον μυριάδας σπινθήρων. Ἠκούσθη κραυγὴ φοβερά, εἶτα οἰμωγαὶ καὶ κραυγαὶ ἀναρῆροι, πνιγεῖσαι ταχέως ὑπὸ τοῦ καταπληκτικοῦ βρυχηθμοῦ τῆς πυρκαϊᾶς.

Ὁ Ἐκτωρ ἔκυψε μηχανικῶς ἐπὶ τοῦ ἀνοιγέντος πυρίνου βαράθρου.

— Πατέρα μου! πτωχέ μου πατέρα! ἐφώνησεν. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἤκουσεν ἀπάντησιν. Ἠναγκάσθη δ' ἀμέσως καὶ αὐτὸς νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, καὶ νὰ καταφύγῃ ὑπὸ τὸ προπέτασμα εὐρείας ἐστίας, κειμένης εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ δωματίου.

Ὁ καπνός ἦτο τόσον πυκνός, ὥστε δὲν ἐφαίνετο πλέον ἡ Φακινέτα οὔτε τὸ παιδίον, ὅπερ ἔβηχεν ὅμως πάντοτε καὶ ἐκλαίεν. Ἴνα τὸ πράυνη καὶ καλύψῃ τὴν φωνὴν του ἤρχισεν ἡ παράφρων νὰ ψάλλῃ, καὶ τοὶ ὀδυνηρῶς ὑπέφερε καὶ αὐτὴ. Ὅσον δ' ἐκείνη ἐκραύγαζε, τόσον ἐνέτεινε καὶ τὴν ἄσπρη τῆς. Μετὰ μικρὸν δὲν ἐξήρχετο πλέον ἡ ἀσθενὴς καὶ ἐσβεσμένη τις οἰμωγὴ ἐκ τῶν χειλέων τοῦ παιδίου. Ἡ Φακινέτα διέκοψε τὴν ᾠδὴν τῆς.

— Πάει καὶ ὁ Ἰάκωβος, ἐψιθύρισε διὰ φωνῆς ἠλλοιωμένης ὑπὸ τοῦ πνιγμοῦ, πάει νὰ τὸν εὐρῆ, καὶ ἐγὼ δὲν θέλω νὰ χωρισθῶ τὸ παιδί μου... Ἡ φωτιά... τὰ... καθαρίζει... ὅλα!

Ἀπεπειράθη πάλιν νὰ ψάλλῃ, λικνίζουσα προσεκτικῶς τὸ ἄψυχον παιδίον, ἀλλ' ἡ φωνὴ τῆς ἀπεπνίγη μετὰ μικρὸν εἰς βόγγχον ἀγωνίας.

— Ἐλ' ἀπ' ἐδῶ, εἶπεν ὁ Ἐκτωρ, ἐξ αἰσθηματος φιλανθρωπίας κινούμενος· ἐδῶ ἔχει ἀκόμη ὀλίγον ἀέρα.

Ἀλλ' οὐδεμίαν ἤκουσεν ἀπάντησιν, δὲν εἶχε δὲ καὶ δύναμιν νὰ συρθῇ μέχρις ἐκείνων.

Καὶ αὐτὸς ὅμως ἐν τῷ ἀσύλῳ του δὲν ἐφαίνετο δυνάμενος ν' ἀντιστῇ ἐπὶ πολὺ. Ἦτο μὲν ἡ ἐστία ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ στερεῶν λιθοκτίστων ἐστιῶν, αἵτινες, συνδεδεμέναι πρὸς τοὺς κυρίους τοίχους, δὲν καταστρέφονται πολυλάκις ὑπὸ τῶν πυρκαϊῶν, ἀλλὰ καπνοὶ φλογεροὶ τὴν ἐπλήρου καὶ ἠπέλου τὸν Λοβεδύ διὰ προσεχοῦς ἀσφυξίας. Ἄμεσο βόηθεια ἠδύνατο ἴσως νὰ τὸν σώσῃ· ἀλλὰ ποῦ νὰ εὐρεθῇ συνδρομὴ ἐν τῷ ἐρήμῳ ἐκείνῳ οἴκῳ, μεμονωμένῳ ἐν μέσῳ τῶν ἀγρῶν, καὶ τριακτὴν ὄραν τῆς νικτὸς;

ΚΣ

Νοῦλ Λεγαλιέ.

Περὶ τὸ λυκόφωσ τῆς ἐπομένης ἡμέρας πολυ-

ἀριθμὸν πλῆθος, δραμὸν ἀπὸ πάσης πόλεως καὶ χωρίου τῶν περιχώρων, περιεκύκλου τὸν πύργον Βλινύ. Ἀντλίαί πολλαὶ κατέχεον χειμάρρους ὕδατος ἐπὶ τῶν πυριφλέκτων οἰκοδομῶν· ἀλλ' οἱ ἐργαζόμενοι ἐξετέλουν ἀπλῶς καθήκον συνειδήσεως, διότι ἀδύνατον ἦτο πλέον νὰ σωθῆ τὸ ἐλάχιστον τοῦ κτιρίου μέρος· ἡ πυρκαϊὰ εἶχεν, ὡς εἶπομεν, ἐκραγῆ πανταχοῦ συγχρόνως, καίτοι δὲ περὶ τὴν πρωίαν εἶχε κοπάσει πῶς ὁ ἀνεμος, οὐδὲν ἄλλο τοῦ ὠραίου ἐκείνου οἴκου ὑπελείπετο πλὴν τῶν τεσσάρων τοίχων.

Ὁ Νοὲλ Λετελιὲ προσέδραμε φυσικῶς ἐκ τῶν πρώτων. Χωρικός τις βραδύνας, διαβαίνων περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν ἐγγύς λεωφόρον, εἶχεν ἰδεῖ τὸν πύργον καίόμενον· κ' ἐσπευσε νὰ μεταδώσῃ τὸ ἄγγελμα εἰς Βωθραί. Ἀπαίσιον σάλπισμα ἤγειρεν ἀμέσως τοὺς κατοίκους, καὶ οἱ πυροσβέσται τῆς κόμης ἐτράπησαν δραμαῖοι πρὸς τὸ θέατρον τῆς καταστροφῆς.

Ἐκεῖ ὠργάνωσεν ἀμέσως ὁ Νοὲλ τὰς πρώτας βοήθειας, καίτοι ἐκ τῆς πείρας του κατενόει, ὅτι ματαία ἦτο πάσα ἐνέργεια. Κυρία του μέριμνα ἦτο νὰ σώσῃ, εἰ δυνατόν, κατοίκους τινὰς τοῦ πύργου. Ἀλλ' αἱ θύραι ἦσαν ἐσῶθεν κλεισταί, αἱ δὲ φλόγες ἐξήρχοντο ἀφθονοὶ ἐκ τῶν παραθύρων καὶ φεγγιτῶν. Ἄλλως δὲ οὐδεὶς εἶχεν ἰδεῖ ἐπανελθούσαν τὴν Φακινέταν, ἐπιστεύετο δὲ γενικῶς ὅτι οἱ Λοβεδυ εἶχον ἀναχωρήσει ἀφ' ἐσπέρας εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡδύνατο ἐπομένως νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ὁ πύργος ἦτο ἐντελῶς κενός· καὶ οὐδὲν εἶχε πέσει θῦμα τῆς πυρκαϊᾶς.

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἀνακάλυψις τις διέψευσε τὴν γνώμην ταύτην. Διαβήχθεις τῆς θύρας τοῦ σταύλου, ἐβεβαιώθη, ἐν μέσῳ πυκνοτάτου καπνοῦ, ὅτι ὁ ἀμαξηλάτης Βερναρδῆς καὶ οἱ δύο ἵπποι τῆς οἰκίας εἶχον κατῆ. Ἀδύνατον ἐπομένως ἦτο ν' ἀνεχώρησαν οἱ κύριοι χωρὶς ἵππων καὶ ἀμαξίας.

Οὕτως, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς κατεγίνοντο νὰ περιορισῶσι τὸ πῦρ εἰς τὴν ἐστίαν αὐτοῦ, ὅπως ἄλλα ὑπέθετο οἱ ἐργαζόμενοι. Ὁ Νοὲλ, ἀφοῦ εἰς πάντα ἐπεστάτησε καὶ προσωπικῶς εἰργάσθη, ἀνεπαύετο πρὸς στιγμὴν ἐκ τῶν κόπων του καὶ συναμίλει μετὰ τινῶν ἐκ τῶν προκρίτων, οἵτινες πρὸ μικροῦ εἶχον ἔλθει· ἦσαν δ' αὐτοὶ ὁ δήμαρχος τῆς Βωθραί, ὁ συμβολαιογράφος Περρέν, καὶ τινες ἄλλοι δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐνωμοτάρχης τῆς χωροφυλακίας.

— Κύριοι, ἔλεγεν ὁ Νοὲλ, δὲν νομίζω ν' ἀπατώμαι, βεβαιῶν ὅτι αὐτὸ τὸ ὅποιον βλέπομεν εἶνε ἔργον τῆς δυστυχίας ἐκείνης τρελλῆς, τῆς Φακινέτας. Πολὺν καιρὸν ἐπιστεύετο ὅτι εἶνε ἀκίνδυνος· ἀλλ' ἡ χθεσινὴ ἀνακάλυψις εἰς τὸ κτήμα τοῦ Κρεμασμένου καὶ ὁ φόνος τὸν ὅποιον διέπραξε χθὲς κατὰ τοῦ σχενοεβάτου, ἀποδεικνύει πύσον ἦτο ἐπικίνδυνος. Ἄπῃρχον δὲν

ἤξεύρω ποίου εἶδους μυστηριώδεις σχέσεις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ τραπεζίτου Λοβεδυ, ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐνοήσω τί τὴν παρεκίνησεν εἰς τὸ νέον αὐτὸ ἐγκλημα.

— Ἄ, τὴν κακούργον! ἐφώνησεν ὁ ἐνωμοτάρχης, ἂν τὴν συλλάβω!... καὶ θὰ τὴν συλλάβω, σὰς ἐγγυῶμαι, διότι ἀδύνατον εἶνε νὰ φύγῃ γρήγορα καὶ πολὺ μακρὰν μὲ τὸ παιδί της.

Ὁ Νοὲλ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' οὐδὲν εἶπεν, ὡσεὶ φοβούμενος νὰ ἐκστομίση παραλογισμόν.

— Καὶ οἱ κύριοι Λοβεδυ, ἠρώτησεν ὁ Περρέν, τί ν' ἀπέγειναν; Γνωρίζω ἐγὼ κάλλιστα, ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐφυγαν χθὲς τὸ βράδυ, διότι σήμερον τὸ πρωὶ εἰς τὰς εἴς ἐπρόκειτο νὰ συναντηθῶ μαζὺ τῶν εἰς Βωθραί· ἔχω δὲ λόγους νὰ φρονῶ, ὅτι κατ' οὐδένα λόγον ὁ τραπεζίτης θὰ παρημέλει αὐτὴν τὴν συνέντευξιν.

— Κ' ἐγὼ, εἶπεν ὁ Νοὲλ, ἐπρόκειτο νὰ συναντηθῶ κάπου, εἰς τὰς ὀκτώ, μὲ τὸν κύριον Ἐκτωρ Λοβεδυ, εἶνε δὲ ὁ κ. Ἐκτωρ τὸσον ὠργισμένος μαζὺ μου ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἔλθῃ... Λέγουν ὅμως ὅτι καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς εἶχον ἀναμιχθῆ εἰς δυσχεροῦς ὑποθέσεις, καὶ ἴσως ἔλαβον καμμίαν ἀπειλητικὴν εἰδοποίησιν, ἢ ἵποια τοὺς ἠνάγκασε νὰ φύγουν ἑξαφνα, μόνον καὶ πεζῆ.

— Μὴ συγχωρεῖτε, κύριοι, εἶπε λεπτή καὶ κλαυθμηρίζουσα φωνή, οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος δὲν ἐφυγαν ἀπὸ τὸν πύργον τὴν νύκτα, καὶ ἡ Φακινέτα πρέπει νὰ ἦτον μέσα μ' ἐκεῖνο τὸ παιδί ποῦ τὸ λέγει δικό της.

Ἡ οὕτω λαλοῦσα ἦτο ἡ Ἰωσηφίνα, περιεκαλυμμένη ὀλόκληρος διὰ μανδύου, ὅστις ἄφινε μόνον ὄρατους τοὺς θακρύνοντας ὀφθαλμούς της.

Ἐσπευσαν νὰ τὴν ἐρωτήσουν, διηγήθη δὲ τότε ἡ Ἰωσηφίνα ἐρῶθρῶσα, ὅτι διὰ λόγους οὓς δὲν ἔλεγεν, ἔμεινεν ὄλην τὴν προηγουμένην ἐσπέραν πλανωμένη περὶ τοῦ πύργου. Ἐβεβαίον δὲ ὅτι εἶδεν, ἅμα ἐνύκτωσε, τὴν Φακινέταν εἰσερχομένην μετὰ τοῦ τέκνου της εἰς τὴν οἰκίαν διὰ κρυφίας θύρας· ὅτι οἱ κύριοι Λοβεδυ εὐρίσκοντο ἐτι ἐν Βλινύ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, ὅτε αὐτὴ ἀπεσύρθη, διότι ἐφαίνετο πάντοτε πῶς εἰς τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου τοῦ πατρός.

Ἡ διήγησις αὕτη, ἧς οὐδεὶς εἶχε λόγον ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀκριβείαν, κατέπληξε πάντας.

— Εἶνε δυνατόν! ἐφώνησεν ὁ Νοὲλ· τότε, μὲ τὸν ἀμαξηλάτην, πέντε ἄνθρωποι ἀπέθανον οἰκτρόν θάνατον εἰς αὐτὴν τὴν πυρκαϊάν!

— Ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀκόμη εἰκασίαι, εἶπεν ὁ Περρέν, ἀλλ' ἂν οἱ δύο Λοβεδυ ἀπέθανον τοιοῦτον τρόπον, εἶνε νομίζω θεῖα τιμωρία!

Οἱ ἰσχυρισμοὶ τῆς Ἰωσηφίνης διεδόθησαν εἰς τὸ πλῆθος καὶ ἐξήγειραν συμπαιθεῖας αἰσθηματα. Πάντες ἀνελογίζοντο, ὅποια βεβαίως πένθημα δράματα εἶχον λάβει χώραν πρὸ ὀλίγων ὥρων ὀπισθεν τῶν πυρικαύστων ἐκείνων τοίχων. Οὐχ ἤπτον, ἀπέναντι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης πραγματικότητος, δύο ἄνθρωποι, ἀκούσαντες καὶ αὐτοὶ προσεκτικῶς τὰ λεγόμενα, ἐπεδείκνυσαν ὀργὴν μᾶλλον ἢ λύπην. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, μελανέμων καὶ ξένος τὸ φαινόμενον, ἐφώνει ἐν ἀγκυκατήσει:

— Δὲν εἶναι ἄτιμον αὐτό! νὰ γυμνώσουν τοιοῦτοτρόπως τοὺς δανειστάς των... Κ' ἐγὼ ποῦ εἶχον νὰ κάμω κατάσχεσιν! Ποῖός μου πληρώνει τώρα τὰ ἐξόδα;

Ὁ οὕτως ὀμιλῶν ἦτο, ἐννοεῖται, ὁ κλητὴρ, οἵτινες εἶχεν ἀγγελθῆ ἀπὸ τῆς χθὲς ἡ ἀφιξίς. Ὁ Περρέν, ἀκούσας αὐτὸν ὀδυνώμενον, ἀπήντησε σαρκαστικῶς:

— Μὴν παραλυπεῖσαι, κύριε Γριμώ· οὔτε σήμερον οὔτε χθὲς δὲν θὰ σ' ἀφίνα νὰ κατάσχεσῃς τὸ Βλινύ, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι τὸ κτήμα αὐτὸ δὲν ἀνήκει σπουδαίως εἰς τὸν κ. Λοβεδυ, ἀλλὰ εἰς τὰς πελατίδας μου τὰς κυρίας Δυχαμέλ, καθὼς εἶμαι ἐτοιμος νὰ τὸ ἀποδείξω.

— Παναγία μου! ἀνέκραξεν ὁ κλητὴρ διαστέλλων τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐνῶ δὲ ὁ συμβολαιογράφος ἐξήγει εἰς αὐτὸν τὰ πράγματα, ὁ Γριβέ, δραμῶν καὶ αὐτὸς εἰς βοήθειαν ὡς οἱ ἄλλοι, ἐπλησίασεν εἰς τὸν Νοὲλ καὶ τῷ ἔλεγεν ἀλγεινῶς:

— Τί δυστυχία! κύριε Νοὲλ! Ποῖος νὰ τὰ φαντασθῆ αὐτὰ τὰ πράγματα!

— Ἐχεις δίκαιον, καυμένη Γριβέ! Εἶνε μέγα δυστύχημα! Εἶνε βέβαιον πλέον ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι ἐχάθησαν εἰς αὐτὴν τὴν καταστροφὴν.

— Βέβαια... ἀλλὰ δὲν λέγω αὐτό. Ἐγὼ ἔχω βάρος εἰς τὴν συνείδησίν μου! Ὁ κύριος Ἐκτωρ ἐκάνη... ἐψήθη... ἀδιάφορον. Ἐμένα ὅμως μοῦ ἔμειναν αἱ ζυλιαῖς... Ποιανοῦ τώρα νὰ τῆς δώσω; Ἄχ! νὰ μὴ πέσω ἐπάνω του χθὲς τὸ βράδυ, ὅταν γύριζε! Θὰ τὸν εἶχα τώρα ἔοφλημένο! Ἐγὼ ὅ,τι ἔκαμα, κύριε Νοὲλ, τὸ ἔκαμα γιὰ σὰς... ποῦ δὲν σὰς ἀρέσουν τὰ ζυλιαματα...

— Ἐλα τώρα, Γριβέ, ἀκόμη τὰς συλλογίζεσαι αὐτὰς τὰς μικρολογίας;

— Μικρολογία, λέγει; Καὶ τὸ μούτρο μου, κύριε Νοὲλ; ποῦ ἔγινε τριῶν λεπτῶν; Τίτος νὰ τὸ πληρώσω τώρα; Πρέπει νὰ ζεθυμῶμαι εἰς τὸν πρώτον ποῦ μὲ περιεγάσῃ.

Ὁ Νοὲλ ἤκουεν ἀφρημένος τὰ παράπονα τοῦ ἀτυχοῦς του φίλου.

Ἐν τούτῳι ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ ἔμυσθόν

τοῦ λυκαυγοῦς φέγγος διεδέχετο πῶς βοδόχρουν, ἐπιτρέπον νὰ διακρίνωται πῶς μακρόθεν τὰ ἀντικείμενα. Αἱ φλόγες τῆς πυρκαϊᾶς ὠχρίων, καθίσταντο δὲ μελανώτεροι οἱ στρόβιλοι τοῦ καπνοῦ.

Ὁ Νοὲλ ἐπλησίασεν εἰς τὸ καῖον οἰκοδόμημα, ἵνα κρίνῃ ποῦ κυρίως καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἔπρεπε νὰ τραπῆ ἡ ἐργασία. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡ ἐκ πλακῶν ἀρδωσίας ὀροφή, ἡ δι' ἀνεμοδεικτῶν κεκοσμημένη καὶ παρέχουσα εἰς τὸν πύργον ὄψιν μεσαιωνικὴν, εἶχε κρημισθῆ ἐν μέσῳ τῶν ἐρείπιων. Μόνον δὲ οἱ μεγάλοι τοῖχοι καὶ αἱ ὀγκώδεις καπνοδόχοι εἶχον ἀντιστῆ εἰς τὴν καταστροφὴν.

Ἐνῶ δὲ ὁ Νοὲλ ἀνεμέτρει διὰ τοῦ βλέμματος τοῦ πύργου τὰ λείψανα, ἐνόμισεν ὅτι διέκριεν εἰς μέγα ὕψος, ἀκριβῶς κατὰ τὸ σημεῖον τῆς συμπτώσεως τοιαύτης τινὸς καπνοδόχου πρὸς τὸν τοῖχον, πρᾶγμα τι κινούμενον ἐνίστε. Ὑπέθεσε τὸ κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦτο ὀπτική ἀπάτη, ἀλλ' ἀφοῦ προσεκτικώτερον παρετήρησεν, ἀνεγνώρισε μορφήν ἀνθρωπίνην.

Προσελθὼν δὲ εἰς τὸν ὄμιλον τῶν δημοσίων λειτουργῶν,

— Παρατηρήσατε, κύριοι, εἶπε, δὲν εἶνε ἄνθρωπος ἐκεῖνος τὸν ὅποιον βλέπω ἐκεῖ ἐπάνω;

Πάντων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, κ' ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐπεκράτησεν ἀμφιβολία, διότι νέφη καπνοῦ ἀνέθρωσκον ἀδιαλείπτως ἐνδοθεν τῆς οἰκοδομῆς. Τέλος πνοὴ ἀνέμου ἐδίωξε τὸν καπνόν, καὶ διεκρίθη σαφῶς χεῖρ ἐναγωνίως κινουμένη.

— Εἶνε ἄνθρωπος! εἶνε ἄνθρωπος! ἐφώνησαν πάντες καὶ ζητεῖ βοήθειαν.

Εἰς τῶν παρισταμένων ἔτυχε νὰ φέρῃ ἐγκόλιον διόπτραν, ἣν ἐστρεψάν ἀμέσως πρὸς τὸν δυστυχῆ. Ἀλλ' ἡ στενὴ κορωνίς ἐφ' ἧς κατέκειτο δὲν ἐπέτρεπεν ἀκριβεστέρως παρατηρήσεις· ἐφαίνετο μόνον γυμνὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν καὶ κατεσβολωμένα τὰ ἐνδύματα. Ἦτο δὲ βεβαίως παντελῶς ἐξηνητλημένος, διότι μόλις ἐκινεῖτο, καὶ αἱ φωναὶ του, ἂν ἐφώναζε, δὲν ἔφθανον μέχρι τοῦ πλῆθους.

Ὁ Νοὲλ ἐν τούτοις, ζητήσας καὶ αὐτὸς τὴν διόπτραν καὶ παρατηρήσας τὸν ἄγνωστον, ἐφώνησεν εὐθύς:

— Εἶνε ὁ Κ. Ἐκτωρ Λοβεδυ!

— Αὐτός! ἔκραξεν ὁ Περρέν, καὶ πῶς εὐρέθη ἐκεῖ;

— Δὲν ἤξεύρω, ἀλλὰ δὲν πρόκειται τώρα περὶ τούτου. Ὁ Κ. Λοβεδυ φαίνεται ἐξηνητλημένος, ἡμίθανός. Πρέπει νὰ τὸν σώσωμεν.

— Καὶ πῶς;

Ὁ Νοὲλ δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως· ἐφάνη σκεπτόμενός πῶς νὰ ἐκτελέσῃ τὸν γενναῖον αὐτοῦ σκοπόν.

Ἐκ πρώτης ὄψεως τοιοῦτο ἔργον ἐφάνητο ἐντελῶς ἀδύνατον. Ὁ Ἐκτωρ, διότι αὐτὸς ἦτο, ἔκειτο κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ οἰκοδομη-
ματος, ἐπὶ κτίσματος μικροῦ, περιβαλλομένου ἐκ διαλειμμάτων ὑπὸ τοῦ καπνοῦ.

Κάτωθεν αὐτοῦ ἦτο λεῖος τοῖχος τοσοῦτον ὑψηλός, ὥστε κί μακρότεροι κλίμακες, καὶ προσδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλας, δὲν θὰ τὸν ἐφθα-
νον. Πῶς ν' ἀναβῆ τις εἰς τοιοῦτον ὕψος! Ἀφ' ἐ-
τέρου ἦτο πρόδηλον ὅτι ὁ νέος, ἐξήντημένος καὶ πληγωμένος ἴσως, ἀδύνατον ἦτο νὰ βοηθήσῃ
ἐαυτὸν ὅπως δὴ ποτε. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι
κατώρθωνέ τις νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, πῶς νὰ
τὸν καταβιβάσῃ, ὅταν ἔνθεν μὲν ἔχαινε βάρκα-
θρον ὀγδοήκοντα ποδῶν, ἐκείθεν δὲ κἀμίνος
εὐρεῖται;

Ὁ Νοέλ ἐν τούτοις, μετὰ τινὰς στιγμὰς σκέ-
ψεως καὶ μελέτης, ἐφάνη μορφώσας σχέδιον καὶ
ἀποφασίσας τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

— Ἐχομεν ἐδῶ, ἠρώτησεν ἓνα τῶν πυρο-
σβεστῶν, σχοινία καὶ ἀρπάγας;

— Μάλιστα, κύριε Νοέλ. ὅλα τὰ ἐργαλεῖα
εἶνε εἰς τὸ ἀμάξι.

— Καλὰ.

Κ' ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ ἀμαξίου ἀρπάγας καὶ
σχοινία, ὅσα τῷ ἦσαν ἀναγκαῖα. Εἶτα δὲ ἀπέ-
βαλε μέρος τῶν φορεμάτων του, καὶ τυλίξας τὰ
σχοινία περὶ τὸ σῆμα του, ἵνα ἔχῃ ἐλευθερὰς
τὰς χεῖρας, κατηβύθη πάλιν πρὸς τὸ πυρὸφλε-
κτον οἰκοδόμημα.

— Τί διάβολο θὰ κάμῃ; ἠρώτων ἐκπεπληγ-
μένοι οἱ παριστάμενοι.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Νοέλ δὲν ἠδύνατο, νὰ ἐπιτύχῃ
ἄνευ τῆς συνδρομῆς πολλῶν, δὲν ἐδίστασε νὰ
ἐκθέσῃ τὸ σχέδιόν του, σχέδιον δυσχερὲς ἐπί-
σης κ' ἐπικίνδυνον.

Κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ πύργου καὶ τὸ ἄ-
κρον τοῦ μεγάλου ἐκείνου τοίχου, εἰς οὗ τὴν
κορυφὴν εὐρίσκατο ὁ Ἐκτωρ, προεξείχον τῆς
οἰκοδομῆς καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ ὕψος λίθοι ἀκρο-
γωνιαῖοι, ὡς ἂν εἶχον σκοπὸν οἱ οἰκοδομήσαντες
νὰ προσθέσωσι βραδυτέρον καὶ ἄλλην πτέρυγα
εἰς τὸν πύργον. Οἱ λίθοι οὗτοι ἀπετέλουσαν χρο-
νοειδεῖς καὶ ἀνομοίαις βαθμίδας, ἀφικνουμένας
μέχρι τῆς καταπεσοῦσης στέγης, καὶ δι' αὐτῶν
ἐσχεδίαζεν ὁ Νοέλ νὰ ἐκτελέσῃ μέρος τῆς ἀνα-
βάσεώς του. Μετὰ τοῦτο ἐσκόπει νὰ βραδίσῃ
ἐπὶ τοῦ κεκλιμένου τοίχου, ἐφ' οὗ ἐστήριζετο
ἡ στέγη τοῦ πύργου καὶ ὅθεν ἐξεῖχον ἐτι τε-
μάχια δοκῶν ἡμίκαυστα. Ἡλπίζεν οὕτω νὰ
φθάσῃ εἰς τὴν κτιστὴν ἐκείνην κορυφίδα, ἐφ'
ἧς εἶχε καταφύγει ὁ Ἐκτωρ, ἐκεῖ δὲ νὰ δέσῃ
διὰ σχοινίου τὸν νέον Λοβιδύ καὶ νὰ τὸν κατα-
βιβάσῃ παρασκευαστικῶς κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου,
εἶτα δὲ νὰ καταβῆ καὶ αὐτὸς ὅπως ὅπως.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἀνῶρθωσε τὰς τρίχας
τῶν ἀκούοντων.

— Αὐτὸ εἶνε τρίλλα! ἐφώνησεν ὁ Περρέν. Ἡ
ἀπόπειρα αὐτή, κύριε Νοέλ, εἶνε ὑπερτέρα τῶν
ἀνθρωπίνων δυνάμεων, καὶ θὰ χαλῆτε καὶ
σεῖς ἀναμφιβόλως. Συλλογισθῆτε, προσέθηκε
ταπεινῆ τῆ φωνῆ, πόσας ἐλπίδας ἔχετε τὸ δι-
καίωμα νὰ τρέφετε διὰ τὸ μέλλον!

Ὁ Νοέλ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν.

— Ἐλπίδας! ἐψιθύρισε μελαγχολικῶς. Αἶ,
κύριε Περρέν, μοῦ εἶνε ἐκατοντάκις εὐκολώτε-
ρον ν' ἀναβῶ ἐκεῖ ἐπάνω νὰ σώσω τὸν Κ. Λο-
βιδύ, παρά νὰ ἐπιτύχω ὅ,τι ἐπιθυμῆ μυστικά ἡ
καρδιά μου.

Πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ ὁ Κ. Περρέν, ὁ δῆμαρχ-
χος τῆς Βωβραὶ εἶπεν ἐγείρων τὴν φωνήν:

— Τὸ σχέδιον αὐτὸ εἶνε πολὺ ριψοκίνδυνον
καὶ νομίζω ὅτι ἔχω δικαίωμα, κύριοι, νὰ παρεμ-
βῶ ὡς ἀρχή, διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν ἐκτέλε-
σίν του.

— Δικτὶ νὰ παρεμβῆτε, κύριε δῆμαρχε; ἠ-
ρώτησεν ἡσυχῶς ὁ Νοέλ. ἀφήσατε τοῦλάχιστον
νὰ δοκιμάσω, καὶ ἂν ἀπαντήσω δυσκολίας ἀνυ-
περβλήτους, παραιτοῦμαι.

— Μὰ τὴν πίστιν μου! εἶπεν ὁ ἐνωμοτάρ-
χος, αὐτὸς ὁ Κύριος Νοέλ εἶνε παλληκάρι
πρώτης!

— Καὶ θὰ ἐπιτύχῃ! ἐφώνησεν ὁ Γριβέ. Τὸν
εἶδα ἐγὼ νὰ κάμῃ πράγματα, ποῦ νὰ σαστίσῃ
κανεὶς... Αὐτὸς ἔμπορεῖ νὰ πετάξῃ ἔς τὸν ἀέ-
ρα, φθάνει νὰ τὸ θελήσῃ.

Φωνὴ τις ἠκούσθη αἴρνης ὀπισθεν τῶν δικ-
λεγομένων.

— Μὴ, ἀδελφίκα, μὴ τὸν ἀρίνετε!... Θὰ
σκοτωθῇ αὐτὴν τὴν φορὰν! Ἀκουστέ με, .. ἔχω
ῤῥα ἐγὼ!

Ἐπιστραφέντες εἶδον οἱ παριστάμενοι νέον
τινα ὑψηλόν, ἰσχνόν, κίτρινον, κοιλοπάρειον, πε-
ριδεδεμένον πανταχοῦ ὑπὸ τὰ πενιχρά του ἐν-
δύματα. Ἦτο ὁ ἀσπαλακοθήρας Ἰωάννης Ρε-
βου, ὅστις, ἀκούσας τὴν πυρκαϊὴν τοῦ πύργου,
εἶχε προῖδε τίνας νέους κινδύνους ἐμελλε ν' ἀ-
ψηφῆσῃ ὁ Νοέλ. Ἀπωθὼν δὲ τὴν μητέρα του,
ἧτις ἤθελε νὰ τὸν κρατήσῃ, ἐνεδύθη ταχέως
καὶ καταλιπὼν τὴν Βωβραὶ ἐπέβη φορτηγοῦ
ἀμαξίου μεταβίοντος εἰς Βλινύ. Εἶχε δὲ φθά-
σει πρὸ μικροῦ, μόλις κρατούμενος ἐπὶ τῶν πο-
δῶν του, κ' ἐκτιθέμενος εἰς δυσάρεστον ὑποτρο-
πὴν. Καὶ οὐδεμίαν μὲν ἠδύνατό τις νὰ προσ-
δοκῇ παρ' αὐτοῦ βῆθαιαν, ἀλλ' ἐγνώριζε τὸ
ριψοκίνδυνον τοῦ Νοέλ καὶ δὲν ἤθελε νὰ μείνῃ
μακρὰν τοῦ φίλου του κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκεί-
νην περίστασιν.

— Γιάννη, τῷ εἶπεν αὐστηρῶς ὁ Νοέλ, πῶς
εἶσαι ἐδῶ; Ἐμπρός νὰ μείνῃς εἰς τὸ σπίτι δέ-

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΛΙΣΤ

Ἐκ συγγράμματος ὅπερ ἐσχάτως ἐδημοσίευσεν ἡ
Οὐγγρὶς συγγραφεὺς Γιάνκκα Βάλ περὶ τοῦ μεγάλου
αὐτῆς συμπατριώτου Φραγκίσκου Λίστ, σταχυολογοῦ-
μεν τὰς ἐπομένους ἀνεκδοτὶκὰς πληροφορίας περὶ τοῦ
ἐξοχου μελοποιῦ «τῶν Οὐγγρικῶν ραψωδιῶν». Ἡ
συγγραφεὺς χρηματίασα γραμματεὺς τοῦ Λίστ ἐπὶ
τινα ἔτη ἀναφέρει καὶ ἀναμνήσεις τινὰς αὐτοῦ περὶ
ἄλλων μουσικῶν ἢ μεγάλων ἀνδρῶν λίαν περιέργους
καὶ ἐνδιαφερούσας.

Ὀλίγοις ἀνθρώποις ἔτυχον ἐν τῷ βίῳ αὐ-
τῶν θριάμβων, ὧν ὁ Λίστ. Δυνάμεθα νὰ εἴ-
πομεν ὅτι ἐβάδισε κατὰ γράμμα ἐπὶ ἀνθέων
μέχρι τέλους τοῦ βίου του. Κατὰ τὰς μουσικὰς
αὐτοῦ περιουσίας πολλάκις συνέβαινε νὰ εὕρῃ
ἐν τινι σταθμῷ ὅπου ἡ ἀμαξοστοιχία ἐμελλε νὰ
σταθῇ μόλις ἐν τέταρτον, ὅμιλον λευχειμονου-
σῶν νεανίδων, αἵτινες μεγάλας ἀνθοδέσμας
κρατοῦσαι περιέμενον ἐκεῖ τὸν Λίστ, ὅπως ὀδη-
γήσωσιν αὐτὸν εἰς κλειδοκύμβαλον, ὅπερ εἶχον
μετακομίσει εἰς τὸν σταθμὸν καὶ κοσμήσει δι'
ἀνθέων ἐπὶ τῆ ἐλπίδι ὅτι ὁ διάσημος κλειδο-
κυμβαλιστὴς θὰ ἤθελε νὰ κρούσῃ αὐτὸ διὰ
τῶν μαγικῶν του δακτύλων.

Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν τέσσαρες πεφημι-
σμένοι ἐπὶ καλλονῇ κυρίαί τῆς αὐτῆς τοῦ βα-
σιλεῶς τῆς Πρωσίας ἀπεικονίσθησαν ὡς Κα-
ρατίδες ὑποβαστάζουσαι τὴν προτομὴν τοῦ
Λίστ, εἰς τὸ ζενίθ τῆς τέχνης καὶ τῆς δόξης
αὐτοῦ ἀφικομένου.

Ὅτε τὸ Βερολίνον ἐφωτοχωγήθη πρὸς τιμὴν
του, ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Πρωσίας
ἐξῆλθον ἐπὶ ἀνοικτῆς ἀμάξης ὅπως παραστῶσιν
εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ.

Μετὰ τριάκοντα ἔτη αἱ δέσποιναι τῆς οὐγ-
γρικῆς ἀριστοκρατίας καὶ αἱ φίλαι τοῦ Λίστ
ἐσκέυάσαν τὸ ἐν Βουδαπέστη ἐνδιαίτημα αὐ-
τοῦ δι' ἀριστουργημάτων κομφοτεχνίας καὶ
διὰ θαυμασίων κεντημάτων, αἵτινα εἰργάσθησαν
αἱ λεπτοφυεῖς καὶ λευκαὶ αὐτῶν χεῖρες.

Ὁ ἕκτακτος ἐκεῖνος θαυμασμός ὁ περιβάλ-
λων τὸν Λίστ πανταχοῦ καὶ πάντοτε εἶχεν
ἀναγάγῃ αὐτὸν ζῶντα εἰς εἰς ὑπερφυσικὸν
καὶ μυθικὸν πρόσωπον. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ γνω-
στὸν ἔν ἐν ταῖς καλύβαις καὶ ἐν τοῖς ἀνακτό-
ροις ἐπενήργει ἐπὶ τοῦ πλήθους ὡς ἠλεκτρικὸς
σπινθὴρ. Πλούσιοι καὶ πένητες διετέλουσαν ὑπὸ
τὸ θέλητρον τοῦ μεταδοτικῦ ἐκείνου μαγνη-
τισμοῦ, ὅν ἐκπέμπουσιν ἐξοχοί τινὲς καὶ προ-
νομιοῦχοι ἄνδρες.

καπέντε ἡμέρας ἀκόμη! Ἀπερίσκεπτε! τόσον
ὀλίγον σὲ μέλει διὰ τὴν ζωὴν σου;

— Δὲν ἔχω τίποτε, κύριε Νοέλ... Διῶξέ
με, ἂν θελήσῃς, .. τσάκισέ μου τὰ κόκκαλά μου,
ποῦ μόλις κρατοῦν... Ἐγὼ ἤλθα νὰ σ' ἐμπο-
δίσω νὰ κάμῃς πάλι καμμιά ἀνοησία... ἂν
ἤμπορῶ.

Ὁ Νοέλ δὲν ἠσθάνθη τὴν γενναϊότητα νὰ
ἐπιτιμήσῃ περισσότερο τὸ αὐτὴν εἰλικρινῆ στορ-
γὴν καὶ ἀφοσίωσιν. ῥίψας δὲ τελευταῖον βλέμ-
μα πρὸς τὸν Ἐκτορα, οὕτινος ἠύξανον τὰ ἀ-
πελπιστικὰ κινήματα, ἠτοιμάσθη νὰ πραγμα-
τοποιήσῃ τὸν γενναῖον αὐτοῦ στοχασμόν.

— Κύριοι, εἶπεν εἰς τὸν δῆμαρχον καὶ τοὺς
κυκλοῦντας αὐτὸν ἄλλους προκρίτους, ἐκλαμ-
βάνετε πολὺ ὑπερβολικὰς τὰς δυσκολίας τῆς
ἐπιχειρήσεως. Εἶμαι συνειθισμένος εἰς ἀναβά-
σεις τοιοῦτου εἶδους, καὶ θὰ ἐπιτύχω... Ἐχε-
τε ἐλπίδα!

Μὴ ἀναμείνας δὲ ἀπάντησιν, κατηβύθη
πρὸς τὴν καεῖσαν οἰκοδομήν, παρακολουθοῦμε-
νος ὑπὸ τῶν δύο του φίλων. Ὁ Ἰωάννης ὑπο-
σκαζὼν ἰκέτευεν αὐτὸν νὰ μείνῃ. ὁ δὲ Γριβέ
τοῦναντίον ἔλεγεν εἰς αὐτὸν εὐτόλμως:

— Ὅ,τι μὲ χρειασθῆς, κύριε Νοέλ, εἶμαι
ἔτοιμος μόνον νεῦμα νὰ μοῦ κάμῃς... Πάρε
καὶ τὸ φλασκί μου, προσέθηκεν ἐξάγων τοῦ θυ-
λακίου του μικρὰν ψιαθωτὴν φιάλην, ἔμπορεῖ νὰ
σεκ χρησιμεύσῃ... ἔς ἔναν ἀπὸ τοὺς δύο!

— Εὐγε, Γριβέ! ὑπέλαβε φαιδρὸς ὁ Νοέλ,
δὲν εἶσαι δειλὸς σὺ, ὅσῃν αὐτὸν τὸν κλαψιάρη
τὸν Γιάννη.

— Δὲν θὰ ἤμουν δειλός, κύριε Νοέλ, ὑπέ-
λαβεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, ἂν ἦτον γιὰ τὸ πε-
ταί μου.

— Ἐχω κ' ἐγὼ τὸ σχέδιό μου! ἐψιθύρισεν
ὁ ὀδοστάτης.

Ὁ Νοέλ μετὰ τῆς ἐτοιμότητος ἐκείνης ἦν
διδάσκει ἡ εἶς ἐδῶκε παραγγεῖλιας τινὰς εἰς
τοὺς ἐργαζομένους, καὶ ἀφοῦ ἀπέτεινε συμπα-
θεῖς τινὰς λόγους εἰς τοὺς φίλους του, οἵτινες
ἐτάχθησαν κάτω τοῦ τοίχου πρὸς ἐκτέλεσιν
τῶν διαταγῶν του, ἤρχισε τὴν φοβερὰν ἀνά-
βασιν.

(Ἔπεται συνέχεια).

Μετ' οὐδενὸς πράγματος εἶνε οἱ πλείστοι τῶν
ἀνθρώπων περισσότερο εὐχαριστημένοι ἢ μετὰ
τοῦ πνεύματός των. Ὅσα δὲ ὀλιγώτερον ἔχου-
σι τὴν τύπην εἶνε περισσότερο εὐχαριστημένοι.

Καθῆκον καλεῖται ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀξιοῦμεν
νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι.

«Πολλάκις, γράφει ἡ ἀνω μνημονευθεῖσα
συγγραφεὺς, εἶδον τὸν Λίστ ἐπευφημούμενον
φρενητωδῶς ὑπὸ χιλιῶν θαυμαστῶν καὶ στε-

φκνούμενον δι' ἀνθίων καὶ δάφνης· ἀλλ' οὐδὲν δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὸν θριάμβον, οὗ ἔτυχε τῷ 1867 ἐν Βουδαπέστη κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ὡς βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας.

Εἰς τὸν Λίστ ἀνετέθη νὰ μελοποιήσῃ τὴν λειτουργίαν τῆς στέψεως. Ἡ λειτουργία αὕτη εἶνε ὅ,τι θαυμάσιον δύναται τις νὰ φαντασθῆ. Οἱ τόνοι συμπεριπλέκονται, κυματίζουσι καὶ διασκιεδάννυνται ὡς οἱ κυανοὶ ἄτμοι τοῦ λιθωνοῦ ἀνυψούμενοι πρὸς οὐρανόν...

Ὁ Λίστ μετέθη νὰ διευθύνῃ προσωπικῶς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου ἔργου. Ὅπως ἐννοήσῃ ὁ ἀναγκώστης τὴν ἐπακολουθήσασαν σκηρῆν, δεῖον νὰ γινώσκῃ τὴν σκηνογραφίαν. Ἄς φαντασθῆ πρὸ αὐτοῦ ποταμὸν — τὸν βαθύρρουον Δούνκβιν — τὸ φρούριον τῆς Βούδας καὶ τὸ βασιλικὸν κατάλυμα περιβαλλόμενα ὑπὸ κήπων κλιμακῆδόν πρὸς τὸ ὄρος ἀναρριχωμένων ἄς φαντασθῆ ἕλον ἐκεῖνο τὸ γραφικὸν καὶ γελῶδες τοπαῖον, ὅπερ ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἀντιμετωπίζον τὴν μακρὰν γραμμὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνακτόρων, ἅτινα πάντα ἦσαν ἀνθοκόσμητα καὶ περιελάμποντο ὑπὸ ἑαρινοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ ἀναρίθμητον πλῆθος, ἄπληστον συγκινήσεων, ἀνέμενον ἐπὶ ἐξεδρῶν, εἰς τὰ παράθυρα, ἐπὶ τῶν στεγῶν, καὶ ἐντὸς σημιχοστολιστῶν πλοίων, τὴν βασιλικὴν πομπήν, μέλλουσιν νὰ διέλθῃ μετ' ὀλίγον τὴν γέφυραν. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας στεφθεὶς βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῷ ναφ' τοῦ ἀγίου Μκτθκίου ἐμελλεν ἐκ τοῦ φρουρίου νὰ μεταβῆ ὅπως ὁμοίῃ τὸν νενομισμένον ὄρκον ἐπὶ γηλόφου τινὸς κειμένου κατέκλυται τῆς ἐνούσης τὴν Βούδαν καὶ Πέστην γεφύρας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης καὶ ἀποτελουμένου ὑπὸ σωροῦ χῶματος κομισθέντος ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Οὐγγαρίας.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς πυρετώδους προσδοκίας ἐπὶ τῆς εὐρείας καὶ λευκῆς ὕδατος, ἥτις κατέρχεται ἀπὸ τοῦ φρουρίου πρὸς τὸν Δούνκβιν, ἀφειθείσης ἐλευθέρως διὰ τὴν βασιλικὴν πομπήν, ἐπεφάνη τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα ἱερέως περιβεβλημένου μακρὸν βᾶσον καὶ φέροντος ἀναρίθμητα πκράσημα, λευκὴν δ' ἔχοντος τὴν κόμην ἣν ἐπέσειεν ἡ αὐρα, καὶ κρατοῦντος διὰ τῆς χειρὸς τὸν πῖλον. Ἄμα τῇ ἐμφανίσει του ψιθυρισμὸς ἠγέρθη ἀξζανόμενος βαθμηδὸν ἐφ' ὅσον ὁ ἱερεὺς προύχεται. Τὸ ὄνομα τοῦ Λίστ (1) διεδόθη ὡς ἀστραπή ἀπὸ στόματος εἰς στόμα. Μετ' ὀλίγον ἑκατοντακισχίλιοι ἄνθρωποι ἐπευφώμησαν αὐτὸν φρενητιωδῶς, μεθύοντες ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ἐβρόντα ἐν τῇ λαίλαπι

(1) Ὡς γνωστὸν περὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ ὁ Λίστ ὑπεβύθη τὸ μὲτακινῆσαι τὴν ἡλικίαν.

ἐκείνη τῶν φωνῶν. Τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης πλῆθος ἐνόμιζε, φυσικῶς, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἤρχετο, χαιρετῶμενος ὑπὸ τῆς αὐθόρμητου συγκινήσεως συνδιαλλαγέντος λαοῦ.

Δὲν ἦτο ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' εἷς βασιλεὺς, εἰς ὃν ἀπετείετο ἡ ἔκφρασις ἐκείνη τῆς συμπαθείας τοῦ εὐγνωμονούντος καὶ ὑπερφηανουμένου ἐπὶ τοιοῦτω υἱῷ οὐγγρικοῦ ἔθνους.

Ὁ Λίστ ἐλλκεε τὰ διψῶντα μουσικῆς πνεύματα ὡς τὰ ἄνθη ἐλκύουσι τὰς μελίσσας. Πανταχόθεν τοῦ κόσμου συνέρρεον μαθηταὶ ὅπως πῖωσιν ἐκ τῆς θείας ἐκείνης πηγῆς, προθύμου πάντοτε νὰ κορέσῃ τὴν διψῶν καὶ ἐκείνων ἔτι, ὧν ἡ ἀξία δὲν ἐδικαιολόγει τὴν τοιαύτην τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ εὐνοίαν. Τόσον ἐξετίμα τὴν ἐργασίαν, ὥστε ὑπεστήριξεν ἐκθύμως πάντα θερμῶς ἐπιλαμβανόμενον τῆς μουσικῆς. Ἐπαδείκνυε δὲ πατρικὴν τινα ἀγάπην καὶ ἀνοχὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίδας του. Πολλάκις χαριέσταται νεάνιδες ἐγονυπέτουσαν πρὸ αὐτοῦ καὶ ἔχονον θερμὰ δάκρυα ἐπὶ τῇ ἔτσει ἀναχωρήσει του καὶ ὠλόλυζον ἂν μόνον συνέσπκ τὰς ὄφρυσ.

Τινὲς τῶν μαθητῶν τοῦ Λίστ ἀπολαύουσιν ἤδη εὐρωπαϊκῆς φήμης· ἀλλ' ὁ πάντων παράδοξος εἶνε ὁ κόμης Ζιχῆ. Ὁ εὐπατρίδης οὗτος ἀπολέσας τὸν δεξιὸν βραχίονα ἐν τῷ κυνηγιῷ δεκαπενταετῆς μόλις, ἔδωκεν εἰς ἑαυτὸν προθεσμίαν ἐνός ἔτους ὅπως συνδιαλλαγῆ μετὰ τῆς ζωῆς. Ἄν κατῴρθου ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ διαστήματι νὰ δημιουργήσῃ ἑαυτῷ βίον ἐπιτρέποντα τὴν λήθην τοῦ δυστυχῆματος, θὰ ἐξηκολούθει νὰ ζῆ, εἰδεμὴ ἀπόφασιν εἶχεν ἀμετάτρεπτον ν' ἀποθάνῃ αὐτόχειρ. Ποιητικὴν ἔχων φύσιν καὶ σιδηρὰν ἄμα θέλησιν ὁ νεαρὸς ἦρως ἐγένετο καλλιτέχνης καὶ καλλιτέχνης μοναδικὸς ἐν τῷ εἶδει του.

Δεξιὸς μελοποιὸς ἀνκδειχθεὶς, μόνον δὲ τὰ ἴδια αὐτοῦ ἔργα ἐκτελῶν, ἐδημιούργησεν οὕτω βλόκληρον μουσικὴν φιλολογίαν πρὸς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ὑπερνικήσας πάσας τὰς δυσχερείας, καὶ διὰ τῶν πέντε δακτύλων του ἐκτελῶν ἀληθῆ θαύματα μουσουργίας.

Ὁ Ζιχῆ συγκινεῖ βαθέως τοὺς ἀκροατὰς του, μήτε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν μήτε τὰ ὠτα πιστεύοντα. Τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Πκρισίαις, τὸ κοινόν, ὁμοιον πρὸς σκλεουμένην θάλασσαν, ὠγκώθη καὶ ὤρμησε πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον ὅπως πεισθῆ ἰδίαις ὄμμασι ὅτι δὲν ἦτο παίξιον δεξιῶν τινὸς ἀγύρτου. Ὁ Ζιχῆ ἠγάπα θερμῶς τὸν Λίστ, οὗτος δὲ συνεκινεῖτο σφοδρῶς μανθάνων τοὺς θριάμβους τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Βάγνερ, ὅστις ὡς τέχνας παρεδέχετο μόνον τὴν ὄρχηστικὴν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν, καὶ ἀπεκλήρυτε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν, μόλις καὶ μετὰ βίας τὴν τοπιογραφίαν παρεδέχομενος, ὁ Λίστ ἠσθάνετο μεγάλην κλίσιν εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς τέχνης, διότι ἡ ἰδιοφυία του παρῴρμα αὐτὸν νὰ ἐπιζητῆ ποικίλας ἐντυπώσεις. Δυσχυρίζετο ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ζωγραφικὴ εἶχον πολὺ τὸ κοινόν, καὶ συνεπληροῦντο ἀμοιβαίως. Ἐν τῶν ὀνειρων τῆς νεότητος αὐτοῦ, ὅπερ οὐδέποτε κατῴρθωσε νὰ πραγματώσῃ, ἦτο νὰ ἐκτελέσῃ συναυλίαν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Λούβρου. Ἡ ἀγάπη αὕτη τοῦ Λίστ πρὸς τὴν ζωγραφικὴν ἀνευρίσκειται ἐν πλείστοις αὐτοῦ μελοποιήσιν, ὧν τὴν ἐμπνευσιν ἠρύσθη ἐξ ἀριστουργήματός τινος γραφικῆς.

Τὴν μάχην τῶν ὄντων ἐμελοποίησε κατὰ τὴν μεγάλην εἰκόνα τοῦ περιωνύμου Κάουλμπαχ. Δύο θαυμάσια ἰγνογραφήματα τοῦ Γουσταύου Δορέ ἐπιμαρτυροῦσι τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Λίστ, ἀλλ' ἀντιθέτως. Ἐν τῇ Μάχῃ τῶν ὄντων ἡ ζωγραφικὴ πκρέσχε τὴν μουσικὴν ἰδέαν, ἐν ᾗ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Δορέ ἡ μουσικὴ ἠλέκτρισε τὸν ζωγράφον. Τὸ πρῶτον τῶν ἰγνογραφημάτων τοῦ μεγάλου ζωγράφου παρίστανται τὸν Δάντην μετὰ τοῦ Βιργιλίου πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἄδου, τὸ δεύτερον τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον βαδίζοντα ἐπὶ τῶν κυμάτων. Ἀμφότερα δ' ἔγραψεν ὁ Δορέ μετ' ἀκρόασιν τῶν ὁμωνύμων συμφωνιῶν τοῦ Λίστ.

Ἡ περιώνυμος ἀγγλὶς συγγραφεὺς Γεωργία Ἐλλιστ, περιγράφει ὡς ἐξῆς τὰς περὶ τοῦ Λίστ ἐντυπώσεις τῆς, ὃν ἐγνώρισεν ἐν Βειμάρῃ.

ἌἘκαθήμεν πλησίον τοῦ Λίστ, καὶ πρὸς μεγάλην μου χαρὰν εἰς θέσιν ἐξ ἧς ἡδυνάμην νὰ μελετῶ τὴν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας του. Ἡ πκρότης, ἡ μεγαλοφυία, ἡ ἀπαράμιλλος εὐμείνεια καὶ περιπάθεια ἀντανεκλῶντο ἐπὶ τῆς μορφῆς ἐκείνης. Τέλος ἔφθασεν ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ἐμελλε νὰ πραγματωθῆ ὁ μύχιός μου πόθος. Ὁ Λίστ ἐκράσετο τὸ κλειδοκύμβαλον. Πρῶτην φοράν ἐπὶ ζωῆς μου παρίστην μάρτυς ἀληθοῦς ἐμπεισεως. Πρῶτην φοράν ἤκουσα ἀληθεῖς τόνους κλειδοκυμβάλου. Ἐμουσουργήσεν ἐν τῶν ἰδίων ἔργων του. Οὐδὲν τὸ παράδοξον, οὐδὲν τὸ ἐπιτετηθευμένον ἐν τῇ στάσει του. Ἐπληττε τὸ μουσικὸν ὄργανον εὐχερῶς, ἡσύχως. Συνέσφιγγέ πως τὰ χεῖλη καὶ ἐκλινεν ὀπίσω τὴν κεφαλὴν, ἡ δὲ μορφή αὐτοῦ ἦν αὐτόχρομα ἐξαισιᾶ. Ὅτε ἡ μουσικὴ ἐξέφραζεν ἔκστασιν, ἡδὺ μεῖδιμα ἐπλανήτω ἐπὶ τῶν χεῖλεσιν του ὅτε ἦτο θριαμ-

βικὴ, οἱ βῶθωνές του διεστέλλοντο καὶ θεῖόν τι φῶς κατηύγαζε τὰ χαρακτηριστικὰ του.»

Ὁ Ἄλφρέδος Μυσέ καὶ ὁ Λίστ ἦσαν ὁμήλιχοι, ἦσαν δὲ στενοὶ φίλοι κατὰ τὴν νεότητά των.

Ἄλλὰ τὸ ἀκατάσχετον ρεῦμα τοῦ βίου ἀπεχώρισεν αὐτοὺς καὶ ἤδη ἤρξατο τερφίζουσα ἀμφοτέρων ἡ κόμη ὅτε ἡ τύχη τοὺς προσήγγισεν αὐθίς.

Ἀπρὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχον ἴδῃ τὸν Μυσέ, διηγεῖτο ὁ Λίστ εἰς τὴν συγγραφεία ἐξ ἧς ἐραυζόμεθα ταῦτα, ὅτε αἴφνης ἡμέραν τινα διερχόμενος διὰ τῶν Παρισίων συνήντησα αὐτὸν ἐν τινι πλατείᾳ. Φῆμαι ἐκυκλοφόρου περὶ ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς ἀκαδημαϊκοῦ. Ὁ ἐπίδοξος ἀθάνατος μόλις με ἀνεγνώρισε ἂν καὶ ἡ φυσιογνωμία μου δὲν εἶχε μεταβληθῆ πολὺ. Ἐλαβα τὸν βραχίονά του καὶ παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως καὶ λύπης πόσον ἡ θελκτικὴ ἐκείνη κεφαλὴ εἶχε γηράσει. Εἶχε θολὸν τὸ βλέμμα, ἐβάδιζεν ἐπιπόνως, μοὶ ἀπεκρίνετο διὰ μονοσυλλάβων. Ὡδήγησα αὐτὸν εἰς τὴν κατοικίαν μου, ὅπου κατέπεσεν ἐπὶ τινος ἀνακλίντρου.

— Δός μου νὰ πῖω, μοὶ εἶπε.

Τῷ ἔδωκα ποτήριον βορδιγαλιέου οἴνου.

— Ἀκόμη με τὸ γάλα εὐχαριστεῖσαι, μοὶ εἶπεν ὁ δυστυχῆς Μυσέ, εὐρίσκων ἀθῶν ὡς γάλα τὸν οἶνον ἐκείνον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ποτὸν τῆς ἀψίνθου, τοῦ ὁποῖου ἔκαμνε τόσῃν κατὰχρησιν λάμψιν δὲ νοσημοσύνης ἐφώτισε τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἐν ᾗ ἔλεγε τὰς λέξεις ἐκείνας.

Τῷ ἔδωκα καὶ ἄλλο ποτήριον καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ οἴνου ἐκείνου μεταμόρφωσις ἐπῆλθεν ἐν αὐτῷ.

— Παῖξέ μου κῆτι· εἶνε τόσος κκιρὸς ποῦ δὲν σὲ ἤκουσα! μοὶ εἶπεν.

Ἐκάθισα εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἡμῖν σφοδρῶς τεθλιμμένος. Τὸν εἶχον ἴδῃ ἄλλοτε ἀνθηρὸν καὶ ἀκμαῖον καὶ ὠραῖον μεθύοντα ἐκ τῆς εὐτυχίας τοῦ ζῆν, καὶ πῶς τὸν ἐπανεύρισκον!... Ἐπαιξα· ἀπέθην βλοσυρῶς εἰς τὰς ἐντυπώσεις μου· ἐλησμονῆσα καθ' ὅλοκληρίαν τὸν Μυσέ βυθισθεὶς εἰς ὀπτασίας. Ἄγνω πῶς συνῆλθον ἐκ τῆς ὀνειροπολήσεώς μου... Σιγῇ βαθεῖα ἐπεκράτει ἐν τῷ δωματίῳ· ἐστράφη καὶ εἶδον τὸν Μυσέ, ὠχρὸν ὡς νεκρὸν, ὑπτιον, λιπόθυμον. Ἐκάλεσα τὴν μητέρα μου, αὕτη δὲ μ' ἐβοήθησεν εἰς τὸ ν' ἀνακαλέσωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν. Ὅτε ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς κρῖσις τρομερὰ ἐπῆλθεν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του. Διεσκέλιζε μεγάλους βήμασι τὸ δωμάτιον. Ἀσημονῶν τὰ παρελθόντα ἔτη με ἐξώρρισε νὰ συμφιλίωσῃ αὐτὸν μετὰ τῆς Κίρκης αὐτοῦ, τῆς Γεωργίας Σάνδης. Τὸ πῦρ τῶν ἡδονικῶν ἀναμνήσεων ἐμαρτύρει

καταπληκτικήν ἀκμήν μνήμης· ἐγένετο αὖθις νέος, περικαλλής, μάγος, καὶ ἡ εὐγλωττία, οἱ παθητικοὶ τόνοι δι' ὧν μοὶ παρίστα τὸ κενὸν ὅπερ ἡ γυνὴ ἐκείνη εἶχεν ἀφήση εἰς τὸν βίον του, εἶνε οἱ σπαρακτικώτεροι λόγοι οὓς ἔχω ἀκούσῃ ἐπὶ ζωῆς μου... Μ' ἐνηγκαλίσθη σφιγκτά... Ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐξήρχοντο στροφαὶ τοιοῦτου ποιητικοῦ πάθους, οἷας οὐδαμῶ τῶν ἔργων του ἀνευρόν ποτε μοὶ ἔλεγεν ὅτι τὰς ὄνειροπόλησε καθ' ἣν ὄραν ἔκρουον τὸ κλειδοκύμβαλον.

Ἐπὶ τέλος ἀπεφάσισα καὶ παλιν νὰ μουσουργήσω νομίζων ὅτι ἡδυνάμην οὕτω νὰ κατευνάσω τὴν πυρετώδη ἐξαψίν του, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσα.

Ὅσῳ ἔκρουον τὸ κλειδοκύμβαλον, τόσῳ ἀπελιστικώτερος ἐγένετο, κατκρωμένος τὴν τύχην, ἥτις δὲν ἀφῆρει αὐτὸν νέον ἔτι ἐκ τοῦ κόσμου.

— Ὅθι γηράσω, καὶ αἰσθάνομαι ἀποστροφήν πρὸς τὸ γῆρας, ἀνεφώνει ἐπανειλημμένως. Νὰ ἀποθάνω, ν' ἀποθάνω νέος!

«Νομίζω ὅτι δὲν εἶχεν ἄδικον, ἐξηκολούθησεν ὁ Λίστ. Δὲν ἦτο πεπλασμένος διὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ βίου. Ἐκάλεσα ἀμαξὴν καὶ τὸν ἠρώτησα ποῦ ἤθελε νὰ μεταβῇ. Ἐφάνη ἀμηχανῶν πρὸς στιγμήν καὶ με παρεκάλεσε ν' ἀφήσω αὐτὸν εἰς τὴν ὁδόν... τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπραξά. Ἀφ' οὗ κατέβη τῆς ἀμάξης διέταξα τὸν ἀμαξήλατον νὰ τὸν παρακολουθήσῃ καὶ μετὰ τινα λεπτά εἰς τὴν καμπὴν ὁδοῦ τινος τὸν εἶδον λαθραίως εἰσδύοντα εἰς καπηλεῖον. Ἐννοεῖτε ὅτι δὲν ἔκαμα εἰς κανένα λόγον περὶ τούτου. Μοὶ ἐφαίνετο ἱεροσυλία ἢ διαπάμπυσις τοῦ ἐλαττώματος τοῦ δυστήνου ποιητοῦ ὅτε ἀνελογιζόμεν τὴν μεγαλοφυΐαν του!...

(Ἐπεταί τὸ τέλος).

A. K.

Η ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ

(Σκηνὴ ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.)

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 48 ὁ χαῦνος Ἀυτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων Κλαύδιος ἐπανήρχετο ἐσπευσμένως ἐκ τῶν Ὤστίων εἰς Ῥώμην, ἐπὶ τῇ καταπληκτικῇ εἰδήσει, ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μεσσαλίνα, ἣν εἶχεν ἀνωύσει εἰς τὸν καισαρικὸν θρόνον καὶ καταστήσει πανίσχυρον, ἔσχε τὸ ἀνήκουστον θράσος ἵνα τελέσῃ, ἐν μέσῳ ἀγορᾶ, μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος καὶ πομπῆς, τοὺς γάμους αὐτῆς μετὰ τοῦ ὠραίου εὐπατρίδου Σιλίου.

Ἦτο Ὑπέρβριος, ὅτε ἐπὶ ἀνηγόρευτον ἐν

Ῥώμῃ τὰ Βακχεῖα. Ἡ Μεσσαλίνα, κατὰ τὸν Τάκιτον, ἠγείτο τῶν ὀργίων, λυσίκωμος, καὶ σείουσα θυρόσον, ἡ δὲ Σιλίος κισσοστεφής, καὶ φέρων κοθόρονους, ἔσειε τὴν κεφαλὴν κατὰ τὸν ῥυθμὸν τοῦ ἀσέμνου ἄστματος τοῦ χοροῦ τῶν Μαινάδων. Ὁ Οὐέτιος Οὐάλες, ἀναβάς, χάριν παιδιᾶς, ἐπὶ δένδρου, καὶ ἐρωτηθεὶς τί βλέπει, ἀπήντησε: «Βλέπω θύελλαν ἐρχομένην ἐξ Ὤστίων». Μετ' ὀλίγον διαθρυλλεῖται ὅτι οὐχὶ καταιγίς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἤρχετο ἐκ τῶν Ὤστίων, μαθὼν τὸ ἀποτρόπαιον συμβάν. Ἡ Μεσσαλίνα φεύγει καὶ κρύπτεται ἐν τοῖς κήποις τοῦ Λουκούλλου. Ὅπως ἀποκτήσῃ τοὺς παγκάλους τούτους παραδείσους, εἶχεν ἐπιτύχει πρὸς τὸ νωθρὸν Κλαυδίου τὸν θάνατον τοῦ τότε ἰδιοκτῆτου αὐτῶν Οὐαλερίου τοῦ Ἀσιατικοῦ, ὅστις κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς ὑψώθη εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἐπικουρισμοῦ, παρακαλέσας νὰ μετατοπίσῃ τὴν δι' αὐτὸν ἐτοιμασθεῖσαν πυρὰν, ὅπως μὴ βλάβῃ ὁ καπνὸς αὐτῆς τὰ ὠραία δένδρα τοῦ κήπου του.

Ἡ Μεσσαλίνα ἐπ' ὀλίγον μόνον παρέμεινεν ἐν τοῖς κήποις τούτοις, διότι ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ ἰδέα νὰ ὑπάγῃ εἰς προὔπαντησιν τοῦ Κλαυδίου, ὅπως ἴδῃ αὐτὴν ὁ ἐξωργισμένος Καῖσαρ, πρὶν ἢ εἰσελθεῖ εἰς τὴν Ῥώμην. Εἶχε πλήρη πεποίθησιν εἰς τὰ θέληγτρα τῆς. Διῆλθεν ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ῥώμην πεζῇ, ἀφίχθεῖσα δὲ εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ ἐκ τῆς κοπώσεως. Ρίπτεται τότε ἐπὶ διερχομένης φορτηγοῦ ἀμάξης, καὶ προχωρεῖ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Ὤστίων. Ὁ Κλαύδιος ἤρχετο ἐκ τοῦ ἀντιθέτου.

Ὁ ἀπελεύθερος Νάρκισσος, ὁ εὐνοούμενος τοῦ Κλαυδίου, καὶ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς Μεσσαλίνης, φοβούμενος τὴν συνάντησιν, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ φορείου τοῦ Καίσαρος, ὅστις λίαν τετραρχμένος, ἀνέκραξε μηχανικῶς πως: «ὦ τοῦ ἐγκλήματος! ὦ τοῦ τερατοουργήματος! Ἦδη ἡ Μεσσαλίνα ἐπλησίαζε κρᾶζουσα: «*Αὐτοῦσὴ τὴν μητέρα τῆς Ὀκταβίας καὶ τοῦ Βρετανικοῦ!*» (*) ὁ δὲ Νάρκισσος ἀπήντα: «*Ὁ Σίλιος! ὁ Σίλιος! ὁ γάμος! ὁ γάμος!* συγχρόνως δὲ ἔθετε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Καίσαρος ἐκθεσιν τῶν ὀργίων τῆς Μεσσαλίνης, ὅπως ἐμποδίξῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς θεᾶς τῆς περικαλλοῦς συζύγου του.

Παρὰ τὴν πύλην τῆς Ῥώμης ὁ Κλαύδιος βλέπει μίαν Ἐστιάδα, κρατοῦσαν τὰ δύο τέκνα του, καὶ αἰτοῦσαν ἐπιτακτικῶς ὅπως ὁ Καῖσαρ μὴ θανατώσῃ τὴν σύζυγόν του, πρὶν ἢ τὴν καλέσῃ εἰς ἀπολογίαν. Ὁ Νάρκισσος ἀ-

(*) Ἐπακλεῖτο τὰ ἐξ αὐτῆς δύο τέκνα τοῦ Κλαυδίου.

παντᾷ ὅτι ὁ Καῖσαρ θέλει τὴν ἀκούσει, παραμερίζει τὰ τέκνα τοῦ Καίσαρος, καὶ ἀποστέλλει τὴν Ἐστιάδα εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς. Ὁδηγεῖ ἀκολούθως τὸν Κλαυδίον εἰς τὸ στρατοπεδὸν τῶν Πραιτωριανῶν, οἵτινες προειδοποιημένοι ὄντες ἐζήτησαν ἐν βοῇ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων, αἰθροεῖ δὲ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον δώδεκα, ἦτοι ὁ Σίλιος, καὶ ἑνδεκά συνένοχοι· ἀλλ' ὁ Σίλιος προλαβὼν ἤτοκτόνησε.

Ἐν τούτοις ἡ Μεσσαλίνα εἶχε καταφύγει ἐν νέου εἰς τοὺς παραδείσους τοῦ Λουκούλλου, καὶ προσεπάθει ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς. Ἦτοίμαζεν ἀναφοράς ὅτε μὲν ἰκετευτικᾶς, ὅτε δὲ ὀργίλας, καὶ ἂν ὁ Νάρκισσος δὲν ἐπέσπευδε τὸν θάνατον αὐτῆς, οὗτος μᾶλλον ἤθελεν ἀπολεσθῆ.

Ὁ Κλαύδιος, ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα, κατεκλίθη εἰς τὸ γέυμα. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν παρετίθη αὐτῷ τὸ πρόγευμα, ἦτοι ἐλκίαι γλωρραὶ καὶ μέλαινα τῆς Ἑλλάδος, κυδωνία τοῦ Λιβάνου, ἠρτυμένα μέλιτι καὶ σπόροις μήκωνος, ἀλάντες τηγανιστοὶ, θεβαίμενοι ἐπὶ στρώματος κοκκυμήλων τῆς Συρίας, πλακουντίσκοι ἐκ θριδάκων καὶ γάρου, καρυεύματος πολυτελοῦς ὁμοῦ πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς χαβαύριον. Οἱ οἰνοχοὶ ἐνέχεον οἶνον μελικρατον μετὰ κινναμώμου, δούλη δὲ Γαδιτανὴ προσέφερον ἄρτον ἐπὶ τρυπανίῳ ἀργυροῦ. Σμῆνος παγκάλων δούλων εἰσῆλθε κατόπι εἰς τὴν αἴθουσαν, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἐλεάτρου, καὶ παρετίθετο τὰς πρώτας τραπέζας, ἦτοι σκολόπακας, φασιανούς, λαγῶν πτεροφόρον δίχην Πηγάσου, καὶ κεφαλὴν συάγρου μετὰ περιζώματος κιλῶν, ὀστρέων, καὶ πλακουντίσκων. Μαυρὴ δὲ δούλη ἐκ τῆς Νουβίας ἔφερε μικρὰν λέμβον χρυσῆν, ἐν ἣ μέγας σίλουρος ἐπλεεν ἐντὸς παχείας ἐμβάμματος ἐν τῷ μέσῳ μικρῶν ἐρυθρίων καὶ τριγλῶν. Παρετίθησαν ἀκολούθως αἱ δευτέραι τραπέζαι, ἦτοι ὀστρεῖδια βρετανικὰ παχυνθέντα ἐν τῇ Λουκρηνίδι λίμνῃ, νῆσσα παρεσκευασμένη μετὰ φοινικῶν τῆς Θηβαΐδος, ἦπατα σκολοπάκων μετ' ὄξυφοίνικος, γλώσσασι δορκάδων ἐν κυμίνῳ, μύραινα ἐν μυττωτῷ, κοχλίαι ἐπ' ἐσχάρας ἀργυρᾶς, καὶ λαγῶν εἶδη πολλὰ. Οἱ δὲ οἰνοχοὶ ἐκέκρυνον παλαιὸν οἶνον τῆς Κύπρου καὶ φοινικίτην.

Καταπραῦνθεὶς ἐκ τῆς πολυφαγίας καὶ τοῦ πότου, ὁ Κλαύδιος διέταξε νὰ εἴπωσι πρὸς τὴν δυστυχεῖ ἐκείνην (ταύτην μετεχειρίσθη τὴν φράσιν), ὅτι ὤφειλε νὰ παραστῇ τὴν ἐπιούσαν ἐνώπιόν του, ὅπως ἀπολογηθῇ. Ἀκούσαντες τοῦτο οἱ παρεστώτες, καὶ βλέποντες καταπίπτουσαν τὴν ὀργὴν, ἐφοβήθησαν μήτοι ἐπανελθῇ ὁ ἔρως, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τελειώσωσι πρὶν ἢ περατωθῇ τὸ γέυμα. Ὄθεν ἔδραμεν ὁ Νάρκισσος ἐκτὸς τῆς αἰθούσης καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἐ-

ξωθεν ἰστάμενον χιλιάρχον καὶ τοὺς ἑκατοντάρχους: *Νὰ θανατωθῇ! Οὕτω θέλει ὁ Καῖσαρ!* προσεκόλλησε δὲ αὐτοῖς τὸν ἀπελεύθερον Εὐδοκὸν, ὡς ἐπιτηρητὴν τῆς ἐκτελέσεως.

Οὗτος σπεύδει μετὰ τοῦ χιλιάρχου καὶ τῶν ἑκατοντάρχων εἰς τοὺς κήπους τοῦ Λουκούλλου, καὶ εὐρίσκει τὴν Μεσσαλίαν ἐξηπλωμένην κατὰ γῆς καὶ ἔχουσαν παρ' αὐτῇ τὴν μητέρα τῆς Λεπίδαν, ἥτις συνεβούλευεν αὐτῇ νὰ μὴ ἀναμείνῃ τοὺς δημίους, ἀφ' οὗ οὐδεμίαν ὑπῆρχεν ἐλπίς σωτηρίας, ἀλλὰ νὰ φροντίσῃ περὶ ἀξιοπρεπεῦς θανάτου. Ἀλλ' ἐν τῇ πεπωρωμένῃ ἐκείνῃ ψυχῇ οὐδὲν ὑπῆρχε πλέον εὐγενές. Ἡ Μεσσαλίνα ἐξηκολούθει νὰ ὀλολύξῃ ματαίως καὶ νὰ ὀδύρηται. Αἰφνης ἠνοίχθησαν παταγωδῶς αἱ θύραι τοῦ κήπου, καὶ εἰσῆλθεν ὁ χιλιάρχος, σιωπηλὸς καὶ ἀξιοπρεπέης, πρὶν αὐτῷ δὲ ὁ ἀπελεύθερος Εὐδοκὸς, εὐθύμως καὶ σκωπτικῶς. Τότε ἡ Μεσσαλίνα ἀπόλωσε πᾶσαν ἐλπίδα. καὶ λαβοῦσα τὸ ξίφος, ὅπερ ἐπρότεινεν αὐτῇ ὁ Εὐδοκὸς, ἐπλησίαζεν αὐτό, τρέμουσα, εἰς τὸν λαϊκὸν καὶ τὸ στῆθος αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ τὸ ὠθήσῃ ἀνυπομονήσας δὲ ὁ χιλιάρχος διετρύπησεν αὐτὴν διαμπαξὴ διὰ τοῦ ξίφους του, καὶ παρέδωκε τὸ σῶμα εἰς τὴν μητέρα τῆς.

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις θίασος αἰθιοπίσκων ἐξετελεῖτο θορυβώδη συναυλίαν κροτάλων, αὐλῶν, τυμπάνων, κιθαρῶν, κυθάλων, ἐν ᾧ χρόνῳ ἰταλίδες δούλοι παρέθετον τὸ ἐπίδεικτον. Ἐπὶ δίσκων ἐπιχρῶσων καὶ ἐπὶ ἰνδικῶν ἀργιλλοπλάσων ἀβάκων ἔφερον πλακουντίδια ἐκ σκαλίδων καὶ ἰλλαδῶν, σταφίδας τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Σικελίας, καρύδιχα κρυσταλλόπηκτα, θρυμματίδας ἐξ Ὑμηττείου μέλιτος, ὀπώρας παντός εἶδους, καὶ Πρίαπον ἐξ ἀμυγδαλομαξίης, φέροντα ἐπὶ τοῦ στήθους σακχαρωτά, παριστῶντα μικρὰ ἄνθη καὶ πολυτίμους λίθους ἐν θαυμασίᾳ ἀπομιμήσει. Οἱ οἰνοχοὶ ἐκέκρυνον οἶνους τῆς Σικελίας καὶ τῶν Γαδείρων κεφαλοκρούστας, πυρώδεις. Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἀνήγγειλαν τῷ Κλαυδίῳ ὅτι ἡ Μεσσαλίνα ἀπέθανε, χωρὶς νὰ εἴπωσιν αὐτῷ τίνι τρόπῳ, ὁ δὲ Κλαύδιος, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις, ἐξηκολούθησε τραγηματιζόμενος.

Τὰς ἐπιούσας ὁ Κλαύδιος βεβυθισμένος εἰς τὴν διανοητικὴν ληθηργίαν, ἥτις κατελάμβανεν αὐτὸν ἐνίοτε, οὐδ' ἠρώτησεν οὐδ' ὠμίλησε περὶ Μεσσαλίνης, καὶ ἐφαίνετο λησμονήσας ἐντελῶς αὐτήν. Ἡ Γερουσία ὑπεβόηθησε τὴν λήθην τοῦ Καίσαρος, ἐξᾶφανίσασα πανταχοῦ τὸ ὄνομα τῆς Μεσσαλίνης καὶ τὰ ἀπεικονίσματα αὐτῆς. Δύο μόνον προτομαὶ αὐτῆς διεσώθησαν, ὧν ἡ μία εὐρίσκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Φλωρεντίας, ἡ δ' ἄλλη εἰς τὸ Καπιτώλιον.

M. Γ. Α.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΑΙΝΕ

Κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν μὲ ἐκάλουν Χάρρου, καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἀρέσκομαι νὰ ἀκούω νὰ μὲ καλοῦν διὰ τοῦ ὀνόματός τούτου, ἂν καὶ ὀφείλω εἰς αὐτὸ τὴν πιερωτέραν θλίψιν τοῦ παιδικοῦ μου βίου. Μόλις τώρα δύναμαι νὰ κάμω λόγον περὶ αὐτοῦ, τώρα ὅτε δὲν ζῶ πλέον μεταξύ τῶν ζώντων καὶ πᾶσα ἀνθρωπίνη ματκιοδοξία ἐσβέσθη ἐν τῇ ψυχῇ μου.

Ἐν Γαλλίᾳ, μόλις μετέβην εἰς Παρισίους, μοῦ ἤλλαξαν τὸ γερμανικὸν μου ὄνομα Heinrich, εἰς Henri. Τὸ Heinrich δὲν ἤρσκειν εἰς τὰ γαλλικὰ ὄνα, οἱ δὲ Γάλλοι συνειθίζουσι νὰ μεταβάλλωσιν ὅλα τὰ πράγματα συμφώνως πρὸς τὰς κλίσεις των. Κανείς ἐξ αὐτῶν σχεδὸν δὲν δύναται νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομά μου Henri Heine (Χάινε) ὀρθῶς, πάντες δὲ προφέρουσι αὐτὸ Enri Enn· πολλοὶ γνήσιοι Παρισίνοὶ μάλιστα ἐνοοῦσι τὴν λέξιν εἰς μίαν καὶ προφέρουσι Enrienne, τινὲς δὲ λέγουσι καὶ ὁ κ. Un rien (ὁ κ. Τίποτε).

ὑπὸ πολλὰς φιλολογικὰς ἐπόψεις τοῦτο μὲ βλάπτει οὐκ ὀλίγον, ἀλλ' ἐξ ἄλλου μὲ ὠφελεῖ ἐνίοτε. Διότι μεταξύ τῶν εὐγενῶν συμπολιτῶν μου, οἵτινες ἔρχονται εἰς Παρισίους, πολλοὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ μὲ διαβάλλωσι παντοιοτρόπως· ἀλλ' ἐπειδὴ προφέρουσι πάντοτε τὸ ὄνομά μου γερμανιστί, οἱ Γάλλοι δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὁ κακοῦρος αὐτός, ὁ ἀηληθιστὴς τῶν πηγῶν τῆς ἀθωότητος, εἶνε ἀπλοῦστατα ὁ φίλος των κ. Enrienne, καὶ μάτην αἱ ἀγαθὰί ἐκεῖναί ψυχαὶ ἀφίνουσι ἀχαλίωτον τὸν ἐνάρετον αὐτῶν ζῆλον. Οἱ Γάλλοι δὲν ἐννοοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ ἐμοῦ καὶ ἡ ὑπερρήνιος ἀρετὴ καταναλίσκεται εἰς μάτην τὰ συκοφαντικὰ αὐτῆς βέλη.

Ἐν τούτοις εἶνε πάντοτε δυσάρεστον νὰ ἀκούη τις τὸ ὄνομά του κακῶς προφερόμενον, καὶ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι πολὺ εὐέγγιστοι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἡμέραν τινὰ ἠρώτησα τὸν γηραιὸν Cherubini ἐὰν εἶνε ἀληθὲς, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ἐπέφερε τὸ ὄνομά του γαλλιστί καὶ οὐχὶ Κερουβίνη, ὅπως προφέρουσιν αὐτὸ οἱ Ἰταλοὶ, ὁ γηραιὸς δὲ μουσουργὸς εἰς τὴν ἐρώτησίν μου ταύτην κατελήθη ὑπὸ θυμοῦ αὐτόχρονα κωμικοῦ. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐπλάκα ποτὲ τοιοῦτό τι.

Heinrich, Χάρρου, Henri — ὅλα ταῦτα τὰ ὀνόματα μελωδικῶς ἀπηχοῦσιν ὅταν προφέρωνται ὑπὸ ὠραίων χειλέων. Ἐν τούτοις ὁμολογῶ ὅτι τὸ ὄνομα Signor Enrico ἔχει ἰδιαιτέρον δι' ἐμὲ θέλγητρον. Οὕτως ἐκαλοῦμην κατὰ τὰς γλαυκάς ἐκείνας καὶ ἀστροφεγγεῖς θερινὰς νύκτας, ἄς διήλθον ἐν τῇ εὐγενεὶ καὶ δυστυχίᾳ

χώρα, ἣτις εἶνε ἡ πατρίς τοῦ κάλλους, καὶ ἣτις ἐγέννησε τὸν Ῥαφαήλ, τὸν Ῥοσσίνη καὶ τὴν περιγίπισσαν Βελζιγοζο...

Ἐλεγον λοιπὸν ὅτι τὸ ὄνομα Χάρρου ἐπικρανε τὰς γλυκυτέρας στιγμὰς τοῦ ἔαρος τοῦ βίου μου, καὶ ἰδοὺ πῶς :

Εἰς τὴν γενέθλιόν μου πόλιν ἐξῆ ἀνθρώπος, τὸν ὁποῖον ὀνόμαζον Dreckmichel (Σκουπιδομιχάλην), διότι συνειθίζε νὰ διέρχεται τὴν πόλιν μὲ ἀμάξιον, συρόμενον ὑπὸ ὄναριου καὶ νὰ συνάζῃ τὰ σκύβηλα, ἅτινα αἱ ὑπηρέτριαι ἐτοποθέτουσιν εἰς σωρούς ἐξω τῶν θυρῶν. Ὁ ἀνθρώπος ἦτο ὅμοιος πρὸς τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ὁ ὄνος ὅμοιος πρὸς τὸν κύριόν του. Τὸ ἀγαθὸν τετραπόδον ἐρρυθμιζε τὸν βηματισμὸν του συμφώνως πρὸς τὸν τόνον μεθ' οὗ ὁ κύρ Μιχάλης ἐπρόφερε τὴν λέξιν Χά-αρ-ρυ!

Ἄγνοῦν ἂν τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ κτήνους ἢ προτροπικὴ τις ἀναφώνησις. Ἄλλ' ὅτι εἶνε βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ μοιραία αὕτη ὁμοιότης τῆς ἀναφώνησεως πρὸς τὸ κύριόν μου ὄνομα Χάρρου μοῦ ἐστοίχισε πολλὰς λοιδορίας ἐκ μέρους τῶν συμμαθητῶν μου καὶ τῶν παιδιῶν τῆς γειτονίας μου. Χάριν χλευασμοῦ ἐπρόφερον τὸ ὄνομά μου ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ Σκουπιδομιχάλης ἐκάλει τὸν ὄνον του. καὶ ὅταν ἐθύμωνα, οἱ μικροὶ πανοῦργοι ἐλάμβανον τὸ ἀθώοτερον τοῦ κόσμου ἦθος καὶ μὲ παρεκάλουν νὰ τοὺς διδάξω νὰ προφέρωσι τὸ ὄνομά μου, διαφόρως ἀπὸ τὸ τοῦ ὄνου, πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων. Ἄλλ' οἱ ἄχρηστοὶ ἦσαν ἀκαταδάμαστοι καὶ οὐδέποτε τοῖς ἐνετυποῦτο ἡ διαφορὰ, συνέγεον δὲ πάντοτε τὸν ὄνον μὲ ἐμὲ καὶ ἐμὲ μὲ τὸν ὄνον εἰς τρόπον ὅστε συνέβαινον κωμικώτατα λογοπαίγνια. Πάντες ἐγέλωιν, μόνος ἐγὼ ἔκλειον. Ὅτε παρεπονούμην ἐνίοτε εἰς τὴν μητέρα μου, μὲ συνεβούλευε νὰ μάθω πολλὰ διὰ νὰ γείνω ἀνθρώπος μεγάλος, ὅστε νὰ μὴ εἶνε δυνατόν νὰ μὲ συγχεῖον πλέον μὲ ὄνον.

Ἐν τούτοις ἡ ὁμωνυμία αὕτη πρὸς τὸ ἡλίθιον μακρόωτον κτήνος ἦτο ὁ ἐφιάλης μου. Τὰ μεγάλα παιδιά ὅταν διήρχοντο ἐνώπιόν μου μὲ ἐχαιρέτων διὰ τῆς κραυγῆς Χάαρρυ. Οἱ μικρότεροι μοῦ ἔστειλλον τὸν αὐτὸν χαιρετισμὸν, ἀλλὰ ἀπὸ ἀποστάσεως μεγαλειτέρας. Ἐν τῷ σχολείῳ ἡ αὕτη ὑπόθεσις ἐχρησίμευεν ὡς θέμα πικρῶν σαρκασμῶν ὅποταν ἐπρόκειτο περὶ ὄνου, πάντων τὰ βλέμματα ἐστρέφοντο πρὸς ἐμὲ καὶ ἐγὼ ἠρυθρίων.

Εἶνε ἀπίστευτον πόσον οἱ μικροὶ παῖδες εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἐξευρίσκωσιν ὑπαινιγμούς σαρκαστικούς καὶ νὰ καθιστῶσιν αὐτοὺς καταδήλους.

Ἡρώτων ἀλλήλους :

— Ποῖα διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ τοῦ ἱππάγρου (zèbre) καὶ τοῦ ὄνου τοῦ Βαλαάμ ;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

— Ὑπάρχει ἡ διαφορὰ ὅτι ὁ εἰς ὠμίλει ζε-βραϊστὶ, ὁ ἄλλος δὲ ἐβραϊστὶ.

Ἐπειτα ἤρχετο ἡ ἄλλη ἐρώτησις.

— Ποῖα διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ τοῦ ὄνου τοῦ Σκουπιδομιχάλη καὶ τοῦ ὁμωνύμου του ; Καὶ οἱ μικροὶ αὐθάδεις ἀπάντων πάντοτε :

— Δὲν ἤξεύρομεν νὰ ὑπάρχη καμμία διαφορὰ !

(Ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ "Αἶνε)

— κ. —

ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΙΑ ΜΟΥ

1

Ἡ νύκτα φεύγει ὀλόχαρη — Νεράϊδα μου, κοιμᾶσαι ἢ βλέπεις τ' ἄστρα καὶ ἀγρυπνεῖς καὶ μένανε θ. μάσαι ; ἂν ἔχη ὁ ὄπνος μυστικὰ τὰ βλέφαρά σου κλείσει ; ὁ ἔρωσ μου σὺν ὄνειρο θάρρη νὰ τὰ φιλήσῃ ; καὶ ἂν ξάγρυπνη τ' ἄστρα θεωρῆς ὅπου φηλά ξανοίγουν τ' ἄστρα καὶ ἐγὼ θε νὰ θωρῶ — κ' ἔτο' ἡ ματιαῖς μας [αἰγίγουν.

2

Οἱ γρόλοι ποῦ κρυφομιλοῦν μὲ βλέπουν καὶ μοῦ λένε : — Τάχα γιατί τὰ μάτια σου 'μέρα καὶ νύκτα κλαῖνε ; Κ' ἐγὼ τοὺς λέγω : — Τὸ γιατί βρωτᾶτε νὰ σὰς 'πῶ ; γιατί' ἔχω 'μέραις νὰ τὴν 'δῶ τὴν κόρη π' ἀγαπῶ.

3

Πρὶν σὲ γνωρίσω μέτραγα τ' ἄστέρια τοῦ οὐανοῦ τ' ἐγνωρίσα τὰ μέτραγα καὶ εἶπα μὲ τὸ νοῦ : — Δυὸ ἄστρ' ἀπόψε λείπουνε, ποῦ νᾶνε πηγεμένα ; Κ' ἔφαχνα γύρω νὰ τὰ 'δρῶ, καὶ ἔφαχνα 'εἰς χαιμένα. Μὰ εἶδα τὰ ματάκια σου ποῦνε φωτιαῖς γεμάτα καὶ εἶπα : τ' ἄστέρια ποῦ λείπουν νὰ τα τ' ἄστέρια, νὰ τα.

4

Ἐκ πολλὰκι κάθεται 'ς τοῦ πεύκου τὸ κλαδί καὶ ἀναστενάζει ἀπὸ κρυφὰ καὶ γλυκοκελαῖδε. — Τὶ κάθεται καὶ κελαῖδε καὶ ἀναστενάζει τάχα ; νᾶχα ποῦλι τὴ χάρι σου καὶ τὰ φτερά σου νᾶχα χωρὶς νὰ ἔχανα στιγμὴ ἀμέσως θὰ πετοῦσα καὶ 'εἰς τὸ παραθυράκι τῆς θᾶ γλυκοτραγουδοῦσα. — Τὶ λές, φτωχέ μου ποιητῆ ; πάντα παιδί θε νᾶσαι ; ἡ κόρη αὐτῆ σ' ἐξέχασε, ἀκόμα τὴν θυμᾶσαι ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἀποβλέπων τις εἰς τὴν ζωὴν ὁποῖαν τὴν δημιουργεῖ ἐνίοτε ὁ Θεός, δὲν ἔχει νὰ κάμῃ ἄλλο καλλίτερον ἀπὸ τὸ νὰ εὐχαριστῇ αὐτὸν διότι ἐδημιούργησε συνάμα καὶ τὸν θάνατον.

Ἐν τῇ Βερολινεῖ ἰατρικῇ ἐταιρείᾳ ἐγένοντο τελευταῖον ἐπιστημονικὰ ἀνακοινώσεως ἀφορῶσαι εἰς ἐπιστημονικὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς ἀσπίδος τοῦ νηστευτοῦ Καίττη. Καὶ ἐν πρώτοις ὠμίλησεν ὁ καθηγητὴς Senator περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀργάνων καὶ τῆς διαμείψεως τῆς ὕλης παρὰ τῷ Καίττη. Οὗτος εἶνε 26 ἐτῶν, πάσχει ἐκ πυκνώσεως τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, ἐνήστευσε δὲ ὡς γνωστὸν παραμείνας διαρκῶς εὐεκτῶν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς 11 μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 22 μαρτίου συμπεριλαμβανομένης, ἐπιβλεπόμενος διαρκῶς ὑπὸ ἰατρῶν. Ἀπὸ τῶν 11 τούτων ἡμερῶν δέον ν' ἀφαιρέσωμεν τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν ὡς μὴ ἐντελῶς νηστησίμους. Ὁ Καίττης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νηστείας του περιωρίσθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πόσιν ὕδατος καὶ τὸ κάπνισμα ὀλίγων σιγάρων. Κατὰ τὰς καταμετρήσεις δὲ τοῦ βάρους καὶ τῆς θερμοκρασίας, αἵτινες ἐγένοντο κατὰ τὸ διάστημα τῆς νηστείας του, ἡ θερμοκρασία καὶ ὁ σφίγμος ἔμενον τακτικοί, ὁ τελευταῖος ὅμως ἐπεταχύνετο καὶ διὰ τῆς ἐλαχίστης διεγέρσεως. Ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκουσίτου αὐτοῦ νηστείας ὁ Καίττης ἐξέλιξε 57 χιλιογράμματα, μετὰ δὲ τὸ πέρας 50 χιλιογρ. καὶ 650 γραμμάρια. Ἡ ὅλη λοιπὸν ἀπόβλητα τοῦ σώματός του συνίστατο εἰς 6 χιλιογράμματα καὶ 350 γραμμάρια, γεγονόςσιν ὅπερ ἐγένετο καταφανὲς καὶ διὰ τῆς σμικρύνσεως τῶν ὀργάνων τοῦ σώματός του. Τὸ σπουδαιότατον ὅμως ἐξαγόμενον ἐκ τῆς νηστείας ταύτης εἶνε ὅτι εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ὕλης λαμβάνουσι σπουδαιότατον μέρος καὶ τὰ ὅστα, ἐνῶ μέχρι τοῦδε παρεδέχοντο τὸ ἐναντίον. Τὸ γεγονόςσιν τοῦτο ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀφθόνων ἀλάτων τῆς τιτάνου τῶν ἀνευρεθέντων κατὰ τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν ἐν τοῖς ἀποκρίμασι τοῦ Καίττη. Καὶ εἶχε μὲν τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρηθῆ καὶ εἰς νοσοῦντας, ἀλλ' ἀπεδίδετο εἰς τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας. Πρὸς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἀλάτων τῆς τιτάνου παρατηρήθη καὶ ἐλάττωσις τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων, ἅτινα πάλιν ἐπολλαπλασιάζοντο ταχέως παυομένης τῆς νηστείας. Ἐκ τούτων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅπερ καὶ ἄλλοθεν ἦτο πιθανόν, ὅτι τὰ ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια γεννῶνται ἐκ τῶν λευκῶν καὶ ὅτι εἰς πλείστας νόσους τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος δέον νὰ ἀποδίδωμεν ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν νηστείαν τῶν ἀρρώστων.

Σπουδαιότατα εἶνε τὰ ἰδιαιτέρα εἰσοδήματα τοῦ ἀγγλικοῦ στέμματος. Ἰδιαιτέρα κυανὴ βίβλος ἐκδιδομένη τῇ φροντίδι τῶν διοικούντων τὰ τῆς παρουσίας τῆς βασιλείας Βικτωρίας παρέχει ἰδεῶν ἀκριβῆ περὶ τῶν ἀπεράντων κτημάτων, τὰ ὅποια ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια κατέχει ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Σκωτίᾳ, ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Μάν καὶ τοῦ Ἀλδερνά. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ ἐκ τῶν κτημάτων τούτων πρόσδοι, ἕνεκα τῆς οικονομικῆς καὶ γεωργικῆς κρίσεως, ἐμειώθησαν ἐπαισθητῶς. Ἐν Σκωτίᾳ αἱ ἐτήσιοι πρόσδοι τῶν κτημάτων ἀνέρχονται νῦν εἰς 25, 219 λίρας στερλίνας, ἐν Ἰρλανδίᾳ δὲ εἰς 37,640 λίρας. Ἄλλ' ἐν

ταῖς δύο ταύταις ἐπυχρήσις καθυστεροῦνται τὰ πολ-
λά μισθώματα ἀγρῶν καὶ ἄλλων κτημάτων. Τὰ ἐν
Οὐαλλίᾳ κτήματα ἀποφέρουσιν ἐτησίως 12,599 λ.
στερλίνας. Τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ βασιλικά κτήματα διοι-
κοῦνται ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Κένγρησκοτ. Αἱ
γεωργήσοι γαῖαι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν βασιλικὴν
οἰκονομίαν τῆς Ἀγγλίας κατέχουσιν ἐπιφανείαν
70,000 ἄκρω. Ἔχει πρὸς τοῦτοις τὸ στέμμα ἐν
ταῖς διαφόροις κομητείαις 440 ἰδιοκτῆτους οἰκίας
ἐνοικιαζομένους πάσας. 5,185 οἰκίαι εἰσὶν φιλοδομη-
μένα ἐπὶ βασιλικῶν γηπέδων, οἱ ἰδιοκτῆται δ' αὐ-
τῶν ἀποτίνουσιν ἐπὶ τούτῳ μισθὸν εἰς τὸ στέμμα.
Μόνον ἡ περιουσίᾳ, ἣν διαχειρίζεται ὁ συνταγμα-
τάρχης Κένγρησκοτ, ἀποφέρει ἐτησίως 390,000 λ.
ἦτοι περὶ τὰ 10,000,000 φράγκων.

Ὁ αἰὼν ἡμῶν πρέπει νὰ ἐπονομασθῇ αἰὼν τοῦχάρτου.
Ἐν χάρτῳ κατασκευάζουσι νῦν οὐ μόνον ἐπιπλο, κομ-
ποτεχνήματα διάφορα, ἀλλὰ ἀντικείμενα χρήσεως οἰ-
κιακῆς, οἰκοδομικῆς καὶ πλοῖα ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ τυπο-
γραφικὰς χαρκατέρας. Ἐν Ἀμερικῇ ἤρχισαν ἤδη
κατασκευάζοντες τοὺς μεγάλους χαρακτήρας τῶν
προγραμμικῶν, οἵτινες συνήθως εἶνε ἐκ ξύλου, διὰ
χάρτου. Ἡ μάζα τοῦ χάρτου ἀποξηραίνεται, εἶτα δὲ
μεταποιεῖται εἰς λεπτὴν κόβιν καὶ ἀναμιγνύεται
μετ' ἄλλης οὐσίας καθιστάσης αὐτὴν ἱκανὴν νὰ ἀν-
θεῖῃ καὶ εἰς τὴν ἰσχυροτάτην πίεσιν. Ἡ νέα αὕτη
μάζα ἀποξηραίνεται καὶ μεταβάλλεται ὠκυτῶς εἰς
κόβιν, ἐντίθεται δὲ μετὰ τοῦτο εἰς τὰς μήτρας καὶ
ὑποβάλλεται εἰς θέρμανσιν μεγάλην. Ὑπὸ τὴν ἐπι-
ρειαν τοῦ πυρὸς ἢ διὰ τῶν διαφόρων τούτων σταδίων
τῆς παρασκευῆς διελθούσα οὐσίᾳ καθίσταται εὐμάλα-
κτος καὶ πιεζομένη εἰσδύει καλῶς εἰς πάντα τὰ κε-
νὰ τῆς μήτρας, ὅπως πᾶσα μεταλλαγὴ τοῦ σχήμα-
τος καταστῆ ἀδύνατος. Οἱ οὗτω κατασκευαζόμενοι
τυπογραφικὸὶ χαρακτῆρες φαίνεται ὅτι εἶνε ἐφάμιλλοι
τῶν ἐκ ξύλου καὶ μετάλλου κατὰ τε τὴν στε-
ρεότητά τῆς ἐκτυπώσεως καὶ τὴν διάρκειαν.

Τῆς ὑπελόγισε ποτὲ πᾶσαι βελοναὶ χρειάζονται
διὰ νὰ ραφῇ ἐν ὑποκάμισον ἀνδρῶν τῆς ἡμέρας;
Φιλόκωνός τις στατιστικὸς ἐν τούτοις ἔσχε τὴν πε-
ριέργειαν ταύτην, ζητήσας δὲ πληροφορίας περὶ
διαφόρων ραφιδῶν κατόρθωσε νὰ καταρτίσῃ περὶ
τουτοῦ λίαν ἀκριβῆ, ὡς ἰσχυρίζεται, στατιστικὴν πί-
νακα. Δι' ἐν ὑποκάμισον λοιπὸν ἀπαιτοῦνται 19,909
βελοναὶ. Ἐξ αὐτῶν 3,550 ἀπαιτοῦσιν αἱ χειρῖδες,
3000 τὸ περιλάμιον κτλ.

Εἰς ἐπιβύρωσιν τῶν ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ γρα-
φέντων περὶ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων ἐν τοῖς σχολείοις,
αἵτινες, ὅπως γίνονται μάλιστα παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο
εἶνε ἢ ματαία καὶ ἐπιβλαβῆς ἐπιδείξεις, ἐγκαίρως ἀφίκε-
το ἡ ἀγγελία ὅτι ἐν τῷ ἐσχάτῳ συγροτηθέντι ἐν Γέ-
θα συνεδρίῳ τῶν Γερμανῶν διδασκάλων, εἰς ὃ πα-
ρέστησαν περὶ τοὺς 1500 διδασκάλους ἐξ ἀπάσης
τῆς Γερμανικῆς χώρας, ἐψηφίσθη πρότασις περὶ κα-
ταργήσεως τῶν δημοσίων ἐξετάσεων ἐν τοῖς scho-
λείοις. Ἡ συνέλευσις τῆ εἰσηγήσει τοῦ διδασκάλου

Kahl, εὐγλώττως καὶ πειστικῶς καταδείξαντος τὰ
ἄτοπα τῶν δημοσίων ἐξετάσεων καθ' ὃν ἐπιπόλαιον
καὶ ἐπιδεικτικὸν τρόπον ἐναγροῦνται αὐταί, ἐψήφισε
νῦν ἐπευφημίαις τὴν ἐξῆς πρότασιν «Ἐπειδὴ αἱ
δημόσιαι ἐξετάσεις προάγουσι τὴν ἐπιπολαιότητα
τῆς ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλίας, καὶ ἐπειδὴ ἐκθέ-
τουσι τὸ σχολεῖον, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς μα-
θητάς εἰς ψευδεῖς κρίσεις τοῦ δημοσίου καὶ τούτου
νῦν ἐκὰς ἐπιβλαβῶς ἐπενεργοῦσιν ἠθικῶς ἐπὶ τῶν δι-
δασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ κα-
ταργηθῶσι». Καὶ πολλοὶ μὲν ῥήτορες ἐχαρακτήρι-
σαν τὰ ὑπὸ τοῦ Kahl λεχθέντα ὡς ὑπερβολικὰ, ἀλ-
λά πάντες ἐθεώρησαν τὴν κατάργησιν τῶν δημο-
σίων ἐξετάσεων ὅπως νῦν γίνονται ἀποδεκτὴν.

Αἱ ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ, περὶ ὧν πολλὰ-
κις ἐγένετο λόγος ἐν τῇ «Ἐστία», πρόκειται
νὰ εἰσχωθῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ὁ τὴν ἀπόπει-
ραν ταύτην ποιούμενος εἶνε ὁ ἐκ Θήρας κ. Κωνσταν-
τῖνος Δ. Βεργωτῆς. Ἰδοὺ τί περὶ τούτου γράφουσιν
ἐκ τῆς νήσου ταύτης εἰς τὴν συνάδελφον «Νέαν
Ἐφημερίδα» :

«Τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν διέταξε τὴν Νο-
μαρχίαν τῶν Κυκλάδων, αὕτη δὲ δι' ἐγκυκλίου δια-
ταγῆς πρὸς τὰς ὑπ' αὐτὴν πολιτικὰς καὶ στρατιω-
τικὰς ἀρχὰς ἐνετείλατο ὅπως παρέχωσι πᾶσαν συν-
δρομὴν εἰς τὸν κ. Βεργωτῆν πρὸς ἐγκύμανσιν τῶν
ταχυδρομικῶν περιστερῶν αὐτοῦ, κατα-
δικῶσι δὲ καὶ συλλαμβάνωσι πάντα, ὅστις ἤθελε
φρονεῖσαι ἢ ἄλλως πως συλλάβει περιστερὰν τοιαύτην.
Διὰ τῶν ὠραίων τούτων περιστερῶν, ἃς ὁ κ. Βεργω-
τῆς μετεκομίσατο ἐνταῦθα ἐκ Γαλλίας λαβὼν αὐτάς
ἐκ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Societé «la Colombe», ἧς φέρου-
σι καὶ τὴν σφραγίδα ἐπὶ τῶν πτερῶν, σκοπεῖ ὁ φιλο-
πονώτατος νέος τὴν διοργάνωσιν τοιούτου εἶδους ὑπη-
ρεσίας περιστερῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἤρξατο ἤδη νὰ
ὑποβάλλῃ ταύτας εἰς ἐπιτόπια ταξείδια ἐπὶ τοῦ πα-
ρόντος, κατόπιν δὲ ἐκ τῶν διαφόρων νήσων καὶ ἐξ
Ἀθηνῶν. Οὕτω ἐκ Φηρῶν (χωρὶς ἀπέχοντος τοῦ
Πύργου 2 1/2 μίλλια) ἀφθεῖσαι αἱ περιστεραὶ καὶ
φέρουσαι ἐπὶ τῆς πτέρυγος τὸν χάρτην κυλινδροει-
δῆς ἐσφριγμένον καὶ περικαλύπτοντα πτερόν τι ὑψώ-
θησαν περὶ τὰ 200 μέτρα ἐλικοειδῶς, κατόπιν δὲ
ἔλαβον εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς τὸν Πύργον καὶ κατ'
ἀκριβῆ παρατήρησιν μετὰ δύο λεπτὰ ἐφθασαν εἰς
τὸν περιστερεῶνα.»

Ἐν Ἀγγλίᾳ καλεῖται «πίππα τῆς βασιλίσσης
Βικτωρίας» μεγάλη τις μηχανὴ ἐν εἰδῇ θερμάστρας,
ἐν ἣ καταστρέφεται διὰ τοῦ πυρὸς ἅπας ὁ ἐκ λα-
θρομπορίου προερχόμενος καπνός. Κατὰ τὸ ἔτος
1885 ἡ «πίππα τῆς Βικτωρίας» κατέστρεψε καπνὸν
καὶ σιγάρα ἀξίας 245,000 λ. στερλινῶν.

Ὁ τοῦ εὐλαργύρου πλοῦτος, ὡς ὁ ἥλιος καταδύς
εἰς τὴν γῆν, οὐδένα τῶν ζώντων εὐφραίνει.

Τοῦτο μόνον τὸ καλὸν ἔχει ὁ φθόνος, ὅτι εἶνε μέ-
γιστον κακὸν εἰς τοὺς ἔχοντας αὐτόν.